

2 RODNA GRUDA

februar 1968

revija Slovenske izseljenske matice

T. 1946.

B. | aban

Slika na naslovn strani:
Božidar Jakac: Franež Prešeren, 1946

Na sliki spodaj:
Drevo v Ivju. Foto: Egon Kaše

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRSCAJ. Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PREŠEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski
banki 501-620-5-32040-10-4; za dinarska plačila 501-8-51.
Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vrača-
mo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

KDOR IMA RAD SLOVENSKO PESEM, BO ZMERAJ VESEL

Nepozabni so tisti trije tedni, ki smo jih lani preživel v Sloveniji. Še sedaj večkrat govorimo o tem in o vas vseh, ki ste nam pomagali. Pozabljeni ne bodo nikdar tudi tisti, ki so nam šli na roke in pokazali, kaj pomeni, kadar se zapoje — Slovenc Slovenca vabi.

Mislil sem, da bom imel potem, ko se bom vrnil iz Slovenije, kaj manj dela, pa ga imam še več. Zraven tega pa so še vaje, društvene seje, prireditve, banketi, koncert in proslave vseh vrst, tako da nisem nikdar prost.

Meni se zdi, da bo tisti, ki ima rad slovensko pesem in slovenske šege, ostal zmeraj vesel. Ob petju se zmeraj dobi družba in v družbi so vedno ljudje, ki radi pojejo. Prepričan sem, da smo mi Slovenci najbolj veseli ljudje na svetu. Zato prosim, da se to rajžo ne jezite name, da tako dolgo nisem pisal. Drugič bo bolje.

Upam in želim, da se čez nekaj let spet vidimo. Nekateri pevci se že pogovarjajo o tem in se vesele dobrih časov.

John E. Fabec, Pittsburgh Slovenian Octet,
Pittsburgh, ZDA

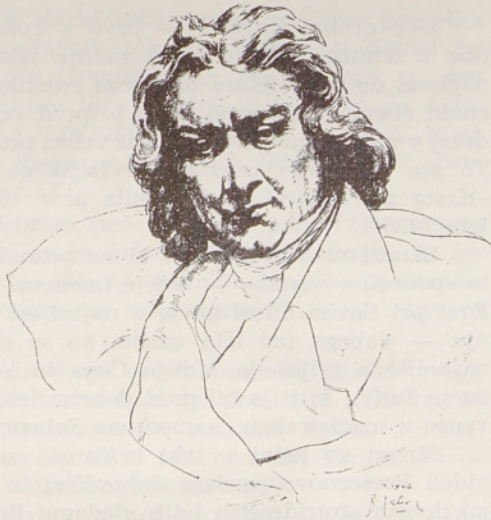
Hvala za pismo; v letošnjem letu vam želimo še veliko uspehov pri petju slovenskih pesmi, veliko veselja in lepih doživetij. Pesem je bila vedno tista, ki nas je združevala, nam dajala novih moči, nam preganjala žalost. Spremlja nas povsod, kamorkoli nas zanese življenje. To nam dokazujete vi in vsi drugi slovenski pevski zbori po svetu.

V Sloveniji smo 8. februarja praznovali slovenski kulturni praznik, Prešernov dan. Vsi se zavedamo, da je kultura, kulturno delovanje globoko v zavesti slovenskega naroda. To radi pokažemo tudi navzven, saj smo na marsikaj v zakladnici slovenske kulture lahko upravičeno ponosni. V Sloveniji danes izhaja več slovenskih knjig kot kdajkoli, dela slovenskih pisateljev pa so vse česče prevajana tudi na tuje jezike; vendar pa je misel in pesem Franceta Prešerna med nami vedno prisotna.

Slovenske knjige spremljajo naše ljudi, kjerkoli na svetu so. Mala knjižnica s slovensko besedo bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši. Vzameš jo v roké, da se umiriš v vsakdanjem vrvežu življenja, da ne postaneš slep za vse tiste dobrine, ki ti je življenje brez njih prazno, da spoznavaš sočloveka in tudi v sebi odkrivaš stvari, ob katerih postajaš boljši in plemenitejši.

Lep pozdrav, torej. Pa veliko veselja imejte pri širjenju slovenske pesmi tudi v bodoče. In pridite kmalu spet kaj, skupaj bomo zapeli na slovenski zemlji.

Francè Prešeren

PEVCU

Kdo zná
noč temno razjasnit, ki tare duhá!

Kdo vé
kragulja odgnati, ki kljuje srcé
od zore do mraka, od mraka do dne!

Kdo uči
izbrisat 'z spomina nekdanje dni,
brezup prihodnjih odvzet spred oči,
praznoti ubežati, ki zdanje mori!

Kakó
bit' hočeš poet in ti pretežkó
je v prsih nosit' al pekel, al nebo!

Stanú
se svojega spomni, trpi brez miru!

Francè Prešeren

TO THE POET

To whom
'Tis given to lighten the soul-fretting gloom!

Who may
Rout the vulture that seizes the heart for its prey
From dawn unto darkness, from darkness till day!

Who shows
How to blot out the memory of yesterday's woes,
And the eyes before threatening anguish to close,
To flee from today with the irk of its throes!

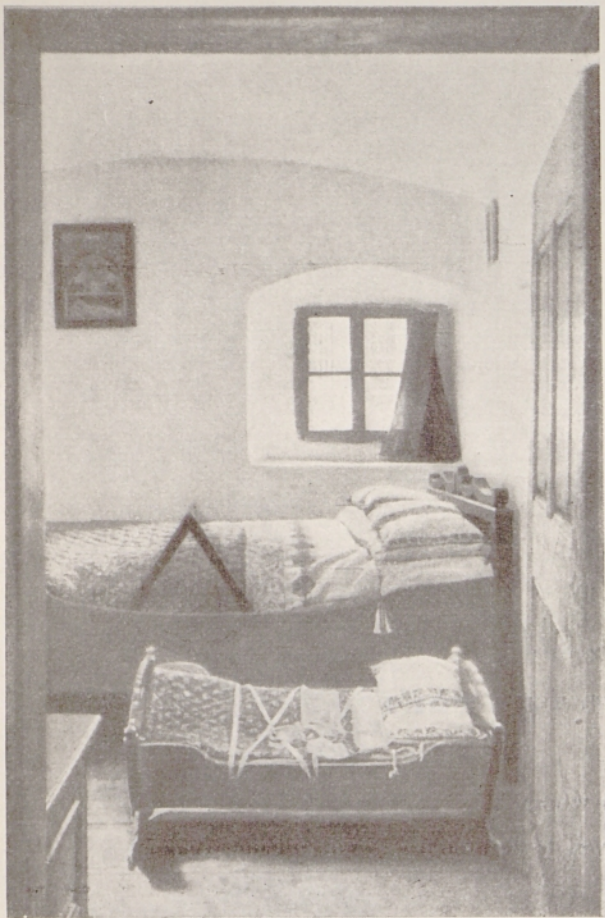
Thy care
A poet to be is not vain if thou dare
Both heaven and hell in thy bosom to bear!

Nor cease
To think of thy calling, and grieve without peace!

Translated by Paul Selver

DRAGOCENE KNJIŽNE IZDAJE

J. MILČINSKI

Prešernova rojstna hiša v Vrbi je danes muzej. Na sliki: Prešernova zibel

Dve drobni knjižici — prva v rokopisu in druga tiskana, obe z letnico 1836, obe do zadnje pike, do zadnje vejice ali naglasa, do najtanjšega barvnega odtenka črnila oziroma papirja enaki obema zvezkoma, ki ju je pred več kot stotridesetimi leti držal v rokah njun avtor — naš veliki pesnik dr. France Prešeren. To sta faksimile cenzurno-revizijskega rokopisa Prešernovega »Krst pri Savici« in faksimile prve tiskane izdaje »Krst« iz leta 1836.

Skoraj ni Slovenca, ki bi ne poznal zgodovinskega pomena te »povesti v verzih« — kot je imenoval Prešeren svojo pesnitev Krst pri Savici. Pisal ga je v najtežjem obdobju svojega življenja — slabega pol leta zatem, ko so mu valovi Save ugrabili najboljšega prijatelja Matijo Čopa in ko je že zagotovo vedel, da je Julija, ki ji je bil pred dobrim letom posvetil svoj Sonetni venec z magistralom, namenjena Scheuchenstuehlu.

Mnogi so tedaj v teh, krščanski zmagi, posvečenih verzih videli Prešernovo predajo duhovščini in svetni gosposki. Danes, po dobrih stotridesetih letih gledamo Prešernov Krst pri Savici z drugačnimi očmi. Ravno verzi iz te pesnitve:

»Narveč sveta otrokom sliši Slave,
tje bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave...«

so hrabрили in spodbujali slovensko ljudstvo v težkih letih bojev za obstoj in svobodo našega naroda.

Pesnitev sama pa osvetljuje tudi zgodovino naših davnih prednikov, ki so že v zgodnjem srednjem veku poselili okolico blejskega jezera. Prešeren je še poznal že skoraj pozabljeno ljudsko izročilo o svetišču staroslovanske boginje Žive na blejskem otoku. Nam pa so šele arheološka izkopavanja zadnjih let spet razkrila sledove »Črtomirovega rodu«. Na otoku pod cerkvenim tlakom baročne cerkvice so našli izkopanine »oglejske kapelice«, ki je zrastle nad »Živinim svetim gajem«, katerega čuvarja sta bila — kot piše Prešeren — Staroslav in njegova lepa hči Bogomila. Na gradu in na bregovih okrog jezera pa je Črtomirov rod pustil sledove svoje skromne kmečke kulture v taki obilici kot nikjer na Slovenskem.

Tako ima Prešernov »Krst pri Savici« poleg umetniške še zgodovinsko vrednost in prav je, da smo, potem ko je lani izšel faksimile prve izdaje Prešernovih poezij iz leta 1847, dobili letos še faksimile »Krst pri Savici«.

Narodni muzej je prav v želji, da bi zaščitili original, dal pobudo za natis faksimila. Ker pa muzej ni imel za to potrebnih denarnih sredstev, je njegovo misel povzela in uresničila založba Mladinska knjiga. Osnovala je zbirko »Monumenta litterarum slovenicarum«, ki jo ureja literarni zgodovinar Alfonz Gspan s sodelovanjem dr. Marje Boršnikove in dr. Branka Berčiča.

Sklenjeno je, da bosta v zbirki izšla vsako leto dva posnetka znamenitih slovenskih literarnih tekstov. Krstu pri Savici bo v kratkem sledil faksimile Gregorčičevih poezij, nato pa dva zvezka dijaškega rokopisnega lista »Vaje«, v katerem so sodelovali sedmo- in osmošolci ljubljanske gimnazije — dijaki, ki so pozneje prerasli v znane literarne osebnosti: Jenko, Tušek, Zarnik, Erjavec in še nekateri.

Temu bo sledil faksimile prve tiskane izdaje Cankarjeve »Erotike« iz leta 1899, ki jo je dal škof Jeglič pokupiti in zažgati. Posnetku bo pridana obširna spremna beseda o nastanku in usodi Cankarjeve »Erotike« ter o spremembah, ki jo ločijo od druge izdaje iz leta 1904.

Pozneje bodo prišli na vrsto prozni posnetki Cankarjevega »Hlapca Jerneja« ali »Kurenta«, izšel bo faksimile prve zbirke Župančičevih pesmi »Čaša opojnosti«, rokopisi Jenka, Jurčiča, Levstika — skratka, zastopani bodo vsi slovenski klasiki s svojimi najznačilnejšimi in najpomembnejšimi deli.

Največji dosežek te zbirke bo faksimile protestantskih knjig — Dalmatinove biblije ter njegove Pesmarice iz leta 1548 ali pa Pesmarice Felicijana Trubarja (Trubarjevega sina) iz leta 1596.

Posnetek teh izdaj bo zvezan z mnogimi težavami in visokimi stroški, saj so te knjige zelo obsežne in bogato in lepo ilustrirane. Pri natisu teh faksimilov se bo založba Mladinska knjiga verjetno dogovorila za sodelovanje s kako inozemsko založniško hišo.

Dalmatinova Biblija je dragocen literarni in jezikoslovni zaklad in pomeni visoko šolo slovenskega jezika in jezikoslovja sploh. S pomočjo faksimila Dalmatinove Biblije bodo lahko znanstveniki kjerkoli na svetu proučevali nastanek in razvoj slovenskega jezika.

Vsak posebej in vsi skupaj smo lahko ponosni na te dragocene in edinstvene izdaje, najbolj pa jih je vesel urednik zbirke Alfonz Gspan, ki nam je vse obširne podatke o tej zbirki stresel kot iz rokava. Mimogrede je omenil tudi jubilejno izdajo Linhartovega »Matička«, ki je bila posvečena stoletnici slovenskega gledališča. Knjiga vsebuje poleg besedila komedije tudi obširno in temeljito študijo vsega Linhartovega dela, ki jo je sestavil Alfonz Gspan.

Alfonz Gspan je s svojim dolgoletnim študijem dokazal pomembnost Linhartovega dela za začetek slovenske literarne umetnosti. Raziskal je njegovo življenje in delo do zadnjih podrobnosti, prelistal gore arhivov, ki jih hranijo na Dunaju, in pri tem je razkril marsikatero doslej neznano stran slovenske zgodovine. Danes vemo, da se je prav v času Linharta rojevala slovenska literatura. Linhart sam je sporočil svojemu prijatelju o svojem prvem posegu na področje slovenske dramatike in gledališča takole:

»Tvegal sem poskus, sestaviti kranjsko veseloigro z imenom Županova Micka in jo dal uprizoriti v tukajšnjem stanovskem gledališču. To je bil prvi poskus, odkar prebivajo Slovani na Kranjskem. Z veseljem sem ga gledal, kako se ti Slovani, ki jih že stoletja germanizirajo, še zmerom čutijo Slovane, s kakšnim entuziazmom visijo na svojem jeziku, na lastnih šegah, na svoji izvornosti...«

K E R S T

per

SAVIZI.

Povéft v versih.

Slohil

D^r PREŠERIN.

V Ljubljani,
natisnil Joshef Blasnik.

1836.

Ob pripravah »Matička« pa je napisal istemu prijatelju: »Medtem sem tvegal drugi poskus za slovensko gledališče in poslovenil La marriage de Figaro par Mr. Beaumarchais. Laskam si, da sem dokazal, kako zelo je naš jezik melodičen in kako zelo je dovteten za najfinejšo komiko...«

Tako smo in še bomo dobili v knjižni izdaji vrsto dragocenih literarnih spomenikov, ki pričajo o bogati kulturni zgodovini malega, dolgo teptanega slovenskega naroda; razprodane naklade doslej izdanih faksimilov pa kažejo, da je za take in podobne izdaje na domačem knjižnem trgu veliko zanimanje.

Prešernove nagrade 1968

Ob slovenskem kulturnem prazniku, Prešernovem dnevu, so bila podeljena tudi naša največja priznanja za prizadevanja na področju kulture. Letošnjo Prešernovo nagrado za književnost je prejel **Janko Glazer** iz Maribora za pesniško, esejistično in literarno zgodovinsko delo, **ing. arh. Bojan Stupica** za gledališko režijsko delo, **Janko Ravnik** pa za skladateljsko, pianistično in pedagoško delo.

Ob tej priložnosti so bile podeljene tudi nagrade Prešernovega sklada, ki so jih prejeli: Marjan Kolar za roman »Išči poldan«, Dušan Moravec za zbirko »Pričevanja o včerajšnjem gledališču; Joško Lukež iz Trsta za vlogo Barrenceja v Pirandellovi komediji »Saj ni res«, Iva Zupančič za vlogo Ruth v Binterjevi drami »Vrnitev«; Hilda Hözl za vlogo Turandot, dr. Danilo Švara za suito iz baleta »Nina«; Milka Badjura za montažersko delo pri filmih, Mirč Kragelj za režijo umetniških tekstov na radiu in TV. Likovne nagrade Ssklada so prejeli: Jože Ciuha, Ive Šubic in Drago Tršar; nagrado za arhitekturo: ing. arh. Milan Mihelič za veleblagovnico v Osijeku in drugo; za industrijsko oblikovanje: ing. arh. Gregor Košak in ing. arh. Branko Krašovec.

ZNAMENJA

S. SITAR

K podobi tradicionalne slovenske pokrajine sodijo cerkvice na gričkih nad vasmí, bele poti med polji, kozolci v pobočjih in seveda znamenja. Pravimo, da smo po znamenjih ena najbogatejših dežel na svetu in jih zaradi tolikšne številnosti šteje-mo že kar za svojo posebnost.

Vendar moramo že kar na začetku ugotoviti, da znamenja niso niti slovenska posebnost niti krščanska, pa čeprav je večina naših znamenj nastala v stoletjih krščanskega fevdalizma. Toda že v davnih dobah prazgodovine je pračlovek postavljajl kamne navpik, in to so bila njegova znamenja. Znamenja tiste smeri, v katero sili rast, v katero se je v svojem biološkem razvoju zravnal človek, smeri, ki je do-bila v našem pojmovanju poseben in točno določen pomen: biti zgoraj pomeni imeti moč, videti dlje, biti vzvišen in imeti oblast. V Egiptu so postavljajli obeliske, sončne stebre. V starem Rimu so bili v navadi spominski stebri. Ko je prišlo v zgodovino krščanstvo, je tudi to postavljajlo svoja znamenja navpik, opremljajlo jih je sicer s svojimi znaki in simboli, to-da ostala je njihova pokončna stoja. V časih, ko je krščanski svet postavljajl svoja znamenja, so postavljajla svoja tudi druga ljudstva, druge religije (indijanski totemi, muslimanski nagrobniki...).

Znamenja tako niso slovenska posebnost niti posebni izraz krščanske pripadnosti neke dežele v nekem času in preostane nam samo to, da se ponašamo z velikim številom znamenj v Sloveniji, z bogastvom raznovrstnih oblik in s smislom, s katerim so stebri postavljeni v pokrajino. Toda tako so postavljajne v krajino tudi klasične slovenske domačije, cela naselja. Smisel za harmonijo med naravo in človekovim delom pa danes cenimo kot neko sta-

Znamenje v Podgorju pri Slovenjem Gradcu — 17. stoletje (prva slika zgoraj). Znamenje v Vrtači pri Semiču (zgoraj)

ro vrednoto, ki si jo v času vse preoblikujoče moderne civilizacije težko kdaj privoščimo.

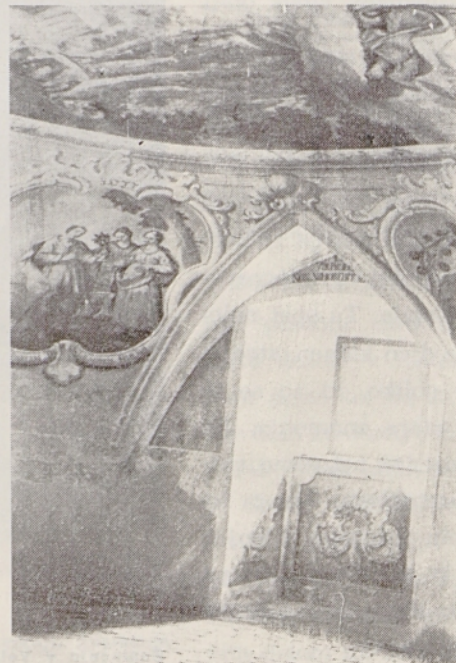
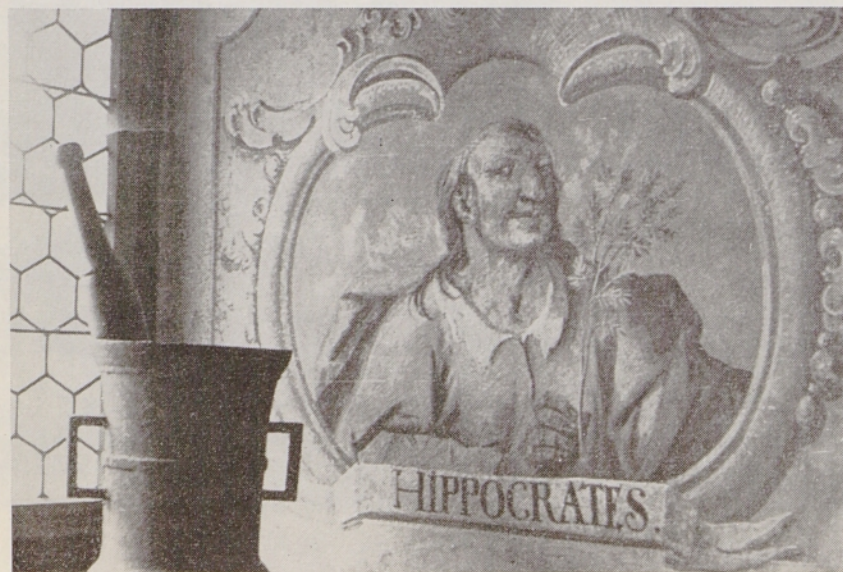
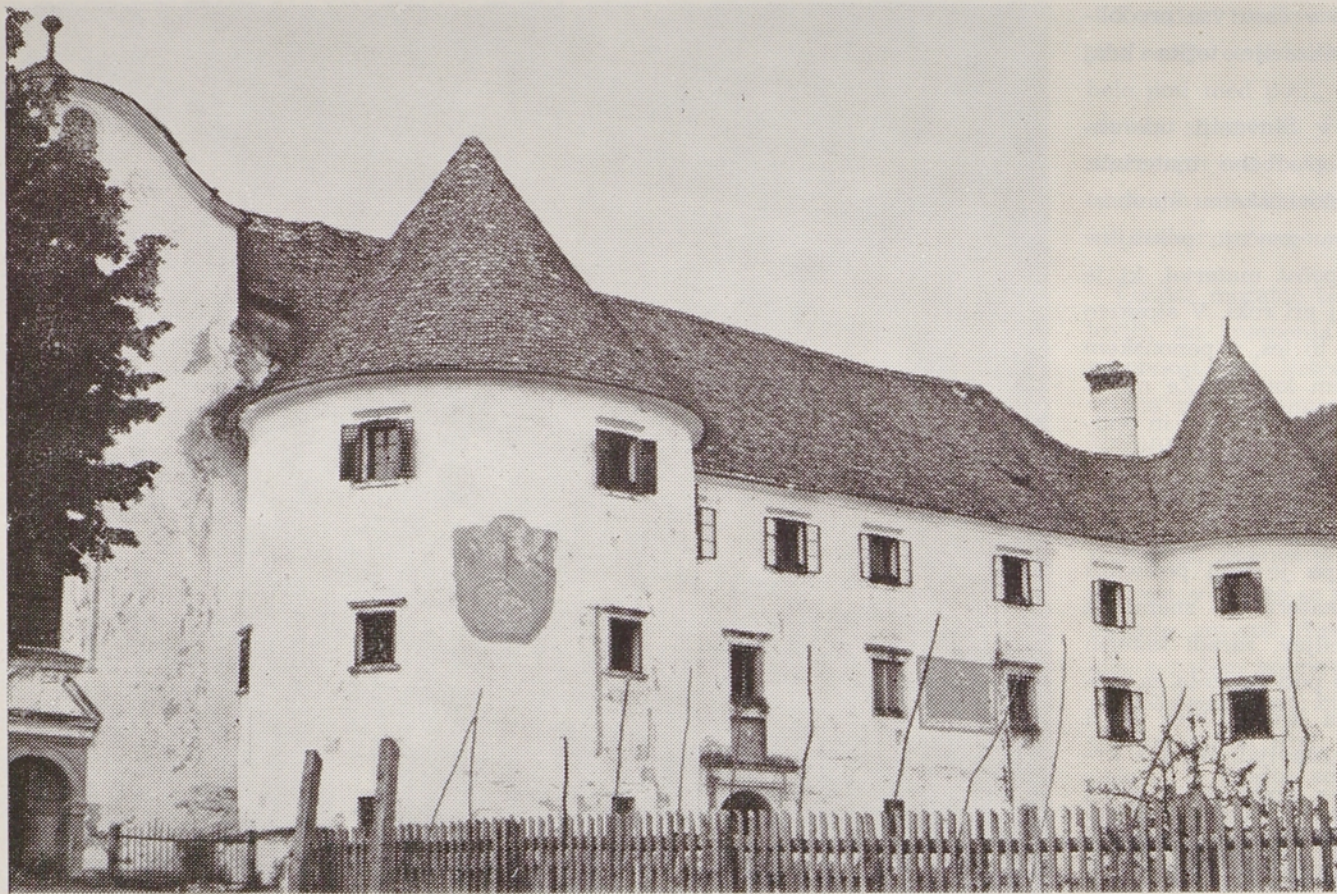
Dandanes povsod v Sloveniji uporabljajo iste moderne gradbene materiale. Nekdaj pa je dajal slovenskemu stavbarstvu in umetnostnemu značaju pokrajine nasploh najvidnejši pečat material, ki je bil za gradnjo najbolj pri roki. V alpskem delu Slovenije je bil to les, v panonskem glina, v sredozemskem kamen. Že material je pogojeval razlike v gradnji in obliki znamenj. Od stebra s pokrito laterno na vrhu do masivne zgradbe so bile v rabi vse skrajne in vmesne oblike. Različnost slovenskih znamenj pa je tudi posledica različnih pobud, iz katerih so znamenja zrasla, in različnih ciljev, zaradi katerih so jih postavljali. Ob poti so stala za orientacijo pcpotnih, na krajih, kjer so ti počivali, kjer so se ustavljali botri s krščencem ali pogrebci s trugo. Stala so na krajih hude nesreče ali pa tam, kjer bi se bila nesreča skoraj pripetila. Stala so iz zahvale ali kot zarotilo proti vojnam, katastrofam in boleznim, predvsem kugi.

Toda vse to naštevanje in razdeljevanje po predalčkih sistematike bi nas odvedlo predaleč od najvažnejšega, najznačilnejšega in najbistvenejšega: pokončnosti nekdanjih slovenskih in vsakršnih podobnih znamenj. Pokončna so tudi mnoga znamenja, ki stoje kot spomeniki narodnoosvobodilne vojne in revolucije. Tu spet naletimo na pokonci postavljen kamen, steber, obelisk ali na neko obliko, ki so se je posluževala že naša stara znamenja. Ne gre za golo posnemanje, za neizvirno vračanje k vzorcem iz preteklosti. Gre za to, da je navpični princip trdoživo vklenjen v človekovo zavest in podzavest. To pa velja še posebej za človeka v času tehnike in poletov v vesoljske višave.

Znamenje v Voljčah pri Tolminu — 2. polovica 15. stoletja

Stari olimski grad, kjer je še danes ena izmed najstarejših lekarn v Evropi

Na obokih sten so znamenite freske s podobami znanih antičnih zdravnikov. V lekarni pa hranijo tudi star možnar za trenje zdravnih rastlin in starinsko svetilko

STARA OLIMSKA LEKARNA

MILENKO STRAŠEK

Na razpotju, nedaleč od reke Sotle, stoji pri Podčetrtku velika lesena tabla s sliko samostana in večjezičnim napisom: Najstarejša apoteka v Evropi, Oglejte si Olimje, Edinstvene freske. In še zraven tabla-kaži pot: Olimje, 3 kilometre. Odločil sem se in krenil po blatni cesti, ki tega naziva skorajda ne zasluži več, upajoč, da bo po nekaj metrih bolje. Žal, ostala je takšna, kot je bila, blatna, z velikimi luknjami. Nehote sem se spomnil na turizem. Pravijo, da danes Obsotelje in Kozjanska delata prve korake na poti k turistični slavi. Lepo. Še lepše bi bilo, če bi se možje iz Turističnega društva Podčetrtke malo pozanimali in cesto popravili, saj takšnih zgodovinskih biserov, kot je olimska lekarna ni tako zelo na gosto posejanih po tem področju — če se že hočejo iti turizem.

V polmraku sem že pri olimskem pokopališču zagledal luči. Bil je večer in ko sem prišel v tiho vasico s samostanom, cerkvijo, šolo, gostilno in nekaj hišami, je od nekod zalajal pes. Začudilo me je, da je bila v gostilni Osojnik tema, česar vsekakor nisem pričakoval. Gostilničar Osojnik je počival.

Grad oziroma bivši samostan menihov pavlincev je bil razsvetljen. Mimo majhnih oken apoteke, ki je v sebi skrivala freske, tiste freske, o katerih gre glas daleč naokoli, sem stopil skozi široka grajska vrata, nad katerim se je v medli svetlobi risal iz teme sv. Pavel, patron reda pavlincev.

Ko sem naslednji dan povpraševal ljudi, kdo mi more pokazati lekarno in o njej tudi kaj povedati, so mi soglasno odgovorili, da naj poiščem gospoda Pevca. Dobrodušen možak, živih oči, star okoli 80 let mi je podal trdo kmečko roko, potem pa je od nekod prinesel ključ od lekarne in šla sva. Med tistimi nekaj koraki do apoteke sem izvedel, da ima dosti obiskovalcev, da pridejo tudi z avtobusi, zlasti mnogo jih je ob nedeljah, da opravlja posel vodiča po apoteki iz zanimanja in brez honorarja, razen tistega seveda, kar mu dajo obiskovalci sami, in da to dela odkar je apoteka odprta za širši krog ljudi. Mnogo je med gosti Zagrebčanov, saj jim je Olimje kot neke vrste vikend. Nekatere vleče idiličnost Olimja, druge znamenita lekarna, tretje pa, le priznajmo, Osojnikova oštarija.

Prišla sva pred grad. Hotel sem postaviti gospodu Pevcu nekaj vprašanj. Ni bilo treba. Mož mi je s svojim mirnim, globokim glasom začel razlagati kot pravi turistični vodič zgodovino samostana in gradu, ter lekarne.

Že leta 1015 je stal na tem mestu, kjer je danes grad, gradič. Današnje poslopje nosi letnico 1550, kot graščake srečamo tu povečini hrvaške plemenitaše. Zadnji graščak je bil magister Philosophiae Ivan Zakmardi de Diankovec, protonator hrvaškega kraljestva, ki je leta 1664 hrvaškim pavlincem iz Lepoglave podaril grad Olimje, da bi tu ustanovili samostan. Lepoglava pri Varaždinu na Hrvaškem je bil eden izmed mnogih pavlinskih konventov na Hrvaškem in v Istri največji. Ustanovil ga je leta 1400 Herman II. Celjski, tast cesarja Sigismunda. Kakor v nekaterih drugih pavlinskih samostanih, je bila tudi v Lepoglavi in v Olimjem lekarna.

Skozi prostoren hodnik sva prišla do majhnih obokanih vrat. Gospod Pevec je vstopil prvi, jaz za njim. Majhna veža in bila sva v lekarni. Ta je bila v pritličju levega okroglega grajskega stolpa, ki je prizidan cerkvi. Pred gradom je vrt, ki je tudi na najstarejših slikah Olimja in ki so ga po vsej verjetnosti uporabljali za gojenje zdravilnih rastlin. Okroglo, obokano sobo v stolpu razsvetljujejo tri mala okna. Ves prostor je poslikan s freskami, ki jih je leta 1959 restavriral Zavod za spomeniško varstvo SRS. Vse freske so tematično povezane z zdravilstvom in prikazujejo biblične motive. Nad vhodom in nad okni v oknišočih so izreki Siraha. Strop in oboki so pokriti s slikami. Največja prikazuje ustvarjanje zdravilnih snovi in je na svodu stropa. Okoli te velike stropne slike so na okvirih nižje stoječih fresk napisane besede, ki obdajajo, kakor venec glavno podobo in pomenijo v različnih jezikih besedo bog: v hebrejščini, grščini, nemščini (gotica), arabščini neki orientalski pisavi, staroslovanščini ter latinski monogram IHS, to je Jesus Christus Soter. Freske so zelo čiste in lepe, barve čudovite. Na obokih oken, na notranji strani najdemo portrete vseh do takrat znanih zdravnikov in tistih, ki so se ukvarjali z zdravilstvom in zasloveli. Tu so Salomon, Kristus, Kozma in Damijan, kot biblične osebe, Aesculapius, Hippokrates, Diusku-

rides, Galenus, Avicena in kot zadnji Theophrastus ali tudi Paracelsus.

Poslušam monotono razlago gospoda Pevca in občudujem freske in domiselno povezavo bibličnih motivov z zdravilstvom. Na koncu izvem, da je po 120-letnem obstoju bil konvent v Olimju leta 1782 ukinjen, hkrati z njim pa se je nehalo tudi delovanje lekarne. Na vprašanje, kaj meni o tem, ali je olimska lekarna res najstarejša, saj se to trdi tudi za dubrovniško, mi je z nasmehom rekel: »Zame je najstarejša, pa tudi za Olimčane, prepirajo pa naj se zgodovinarji.« No, tudi jaz ne bi rad ugotavljal in brskal po leksikonih, zato raje prepuščam primat Olimčanom in gospodu Pevcu. Mimogrede sem pogledal še vpisno knjigo, ošinil s pogledom star možnar za trenje zdravilnih rastlin, lepe klopi ob steni, na koncu pa še staro svetilko, kakršne so uporabljali takrat. Potem sva odšla doli k Osojniku in zvrnila vsak dva kozarčka domače slivovke. Pa se je splačalo, marsikaj sem še izvedel, med drugim kako so včasih fletno pustovali, današnja mladina je pa čisto zanič in da je slabo, da je gostilna za pusta prazna. Končno sva se z gospodom Pevcem poslovila in ostal sem sam. Pravzaprav ne. Marsikaj sem premišljeval. Danes je v Olimju samo lekarna v gradu pa tudi grad še dobro stoji — brez menihov. Muhasta usoda pa je hotela, da so še danes v gradu zopet pavlinci, čeprav mi je gozdar v pokoju Jože Pavlin hudomušno zagotovil, da si niso prav nič v sorodu. Hočeš-nočeš vlečejo tradicijo naprej. Z menihi pa nimajo nič skupnega. Ostal bi še v Olimju, a sem moral zopet na blatno cesto, ki olimskemu turizmu vsekakor ne dela časti.

DOPOLDNE PLOVANJE, POPOLDNE SMUČANJE — VSE V SLOVENIJI

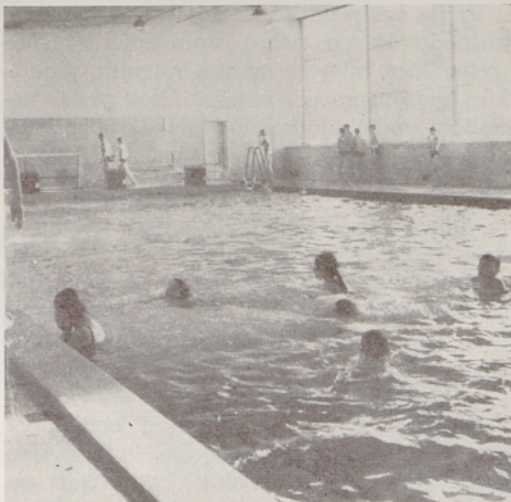
JANEZ ZRNEC

Le nekaj dežel na zemeljski obli je, ki se ponajša z večnim poletjem, ko druge nastopi ostra zima, tem hujša, čimbolj proti severu smo. Skoraj neverjetno se nam zdi, ko se zaviti v topel plašč oziram po zasneženih rečnih in jezerskih obalah, da smo se tam še pred nekaj meseci sončili, pred vročino pa smo se zatekli v prijetno hladno vodo. Marsikomu, ki obuja spomine, se porodi želja, da bi spet zaplaval, da bi se pretegnil v vodi. Zakaj ne, tudi to je mogoče, saj so na raznih koncih Slovenije zgrajeni pokriti bazeni, največ v toplicah, kjer ima voda poleg možnosti športnega kopanja tudi zdravilni učinek.

Ustavimo se najprej v najmodernejših toplicah v Jugoslaviji, kakršnih je v Evropi le še dvoje, v Čateških Toplicah, ob termalnih izvirih s temperaturo 57 stopinj Celzija. Nad vodo, ki zdravi boleznih hrbtenice in sklepov, revmatična in tudi druga obolenja, visi zaščitna plast pare, ki kopalce varuje pred mrzlim zunanjim zrakom, saj je bazen kar na prostem. Gostje, ki ostanejo tu dalj časa, se lahko namestijo v udobnih hotelih A in B kategorije s kuhinjo, kjer pripravljajo razne domače specialitete pa tudi vse vrste dietične hrane. Čudovita je okolica, mnogo etnografskih znamenitosti hrani, pa tudi obilo možnosti za športno izživljanje, vključno smučanje.

Pa si oglejmo na kratko še ostale toplice na Dolenjskem. Nekaj kilometrov od Novega mesta so Dolenjske Toplice, prav tako moderno zdravilišče z odprtim bazenom olimpijskih razsežnosti in z dvema pokritima bazenoma primernima za kopanje pozimi. Voda s temperaturo 37 stopinj Celzija zdravi zlasti kronična revmatična obolenja, seveda pod zdravniškim nadzorstvom, ki je stalno na razpolago.

Spet nekaj kilometrov od Novega mesta, le da v nasprotno smer, proti severu, so Šmarješke Toplice, ki so bile znane že v predzgodovinski dobi, kjer zdravilna voda s temperaturo 34 stopinj Celzija zdravi boleznih srca in ožilja ter slabokrvnost. Za kopanje, če se kopamo v zdravstvene namene, daje nasvete zdravnik, ki je v zdravilišču na razpolago. Kot povsod v Sloveniji, je tudi tu okolica zanimiva in lepa. Na izlet lahko krenete v vinograde na Mevce, kjer so zidanice, na Vinvrh k známim predzgodovinskim grobiščem in pa seveda na Gorjance na oni strani doline.

Na zgornji sliki vidimo zimski bazen v Kranju, ki služi prizadevnim kranjskim športnim plavalcem, pa tudi vsem, ki si v hladnem zimskem času zaželijo sprostitve v vodi. Na spodnji sliki iz enega izmed naših zimskošportnih središč. Najprej je na vrsti smučanje, potem pa sončenje na prijetnem planinskem soncu

Štajerska je s toplicami še bolj bogata, kot Dolenjska. Med Zagorjem in Trojanimi so Medijske Toplice, termalni vrelec s temperaturo 26 stopinj, s pokritim bazenom. Vsa okolica do Litije skriva nešteto prirodnih in zgodovinskih znamenitosti.

V daljni okolici Celja najdemo kar troje toplic, od katerih je najbolj znana in tudi naj sodobnejše urejena Dobrna, saj je na razpolago kar 900 prenočišč, dve tretjini v hotelih in ena pri zasebnikih. Kopamo se lahko v pokritem bazenu ali v kabinah, v vodi s temperaturo 36 stopinj, ki zdravi ženske bolezni, starostne pojave in živčevje. Poskrbljeno je za vse vrste športne rekreacije, pa tudi za kulturne prireditve, poleg tega tudi za ples. V bližini dela pozimi tudi smučarska vlečnica, da se lahko dopoldne kopate, popoldne pa smučate.

Na južno stran Celja je zdravilišče Laško, še južneje pa Rimske Toplice, ki so jih, kot so ugotovili po izkopaninah, uporabljali že Rimljani, odtod ime Rimske. Tu je urejeno vojno okrevališče, dostopne so pa tudi civilistom. Kopanje je mogoče v pokritem bazenu, v vodi s temperaturo 37 stopinj.

Severovzhodno od Murske Sobote so najsevernejše jugoslovanske toplice, obenem tudi najtoplejše slovenske, saj ima voda kar 64 stopinj. Odkrite so bile sorazmerno pozno, šele 1960. leta, ko so pri iskanju nafte v globini 1300 metrov naleteli na vročo vodo.

Ob vseh navedenih toplicah so moderni hoteli in zdravniška služba vedno na razpolago. Kopajo pa se lahko tudi državljani, ki niso potrebni zdravljenja.

Naj omenim tudi pokrit kopalni bazen v Kranju, kamor se poleg Kranjčanov hodijo kopati tudi Ljubljanačani. Bazena je velikih razsežnosti, osebje je prijazno, voda ima 26 stopinj. V kopalnišču izposojajo vse kopalne rekvizite od kopalk pa do brisač. Cena za enourno kopanje za odrasle znaša tri nove dinarje.

Slovenija je majhna pa lepa

TIHO ŠUMIJO KRIMSKI GOZDOVI

JANEZ ZRNEC

Kozolci pri Igu (spodaj) Rakitna v snegu (spodaj levo) Kamnik pod Krimom (spodaj desno)

Iz mraka izstopa silhueta samotne breze, ki jo boža rahel veter, njeni listi šelestijo, kot da se tiho pogovarjajo. Mrak se že spušča nad obširno ravnino, meglice se dvigajo iz skritih močvirij, po vaseh pod Krimom in Mokrcem se že prižigajo luči. Nekje v dalji ropoče kolo voza po trdi, kamniti poti, domov k počitku.

Taka je podoba Ljubljanskega barja v toplih, poletnih večerih, jeseni in pozimi pa se tu zbira megla, ki se potem vali po mestnih ulicah. Ob robu barja se dvigajo z obširnimi gozdovi porasli hribi, z najvišjim, 1107 metrov visokim Krimom.

Ime iz turških časov

Iz Ljubljane vodi asfaltirana cesta na Ig, vas pod položnim pobočjem Mokra,

kjer se odcepi cesta na Kurešček. Tik pod vrhom stožčastega hriba s položnimi pobočji stoji moderen turističen dom, kjer je na razpolago nekaj ležišč in seveda dobrote iz kuhinje in kleti. Z vrha hriba je lep razgled; tu so že naši predniki kurili kresove in opozarjali bližnjo in daljno okolico, kdaj se približujejo Turki. Turkov in kresov že stoletja ni več, v spomin na hude čase je ostalo le ime Kurešček, od besede kuriti. Poleti je na skritih gozdnih jasah obilo prostora za piknike, tudi drv za ogenj je v gozdu dovolj, pozimi pa, ko se pobočja odenejo s snežno odejo, je kar preveč možnosti za smučanje, za že izkušene in za začetnike.

Pod Domom stojijo ruševine stare parne žage, ki jo je že pred vojno porušila eks-

plozija parnega kotla. Prav tu, ob ruševinah se odcepi skromna cesta in se zagriže v pobočje 1056 metrov visokega Mokra. Cesta z mnogimi ovinki nas privede do gozdarjeve hiše in se takoj nato prevesi proti Krvavi peči, vasi nad sotesko Iške. Vas, ki je med vojno podpirala partizane, je bila do tal požgana, prebivalstvo pa izseljeno v taborišča. Po končani vojni so preživeli prebivalci vas obnovili, danes le še nekaj ruševin priča o žalostni usodi. Kot pripoveduje legenda, je dobil kraj ime v času turških vpadov, ko so Turki zmetali nekaj ljudi čez strme pečine na robu vasi. Prej se je zaselek imenoval Rožna dolina, že ime je pričalo o lepi okolici. Iz vasi pelje lepa makadamska cesta prek mnogih jas in vasi v dolino na vas Rob.

Za vse tiste pa, ki ne marajo gostega prometa, je na obširnih pobočjih Mokrca še mnogo cest, po katerih lahko sami odkrivata ta del Slovenije.

Peš ob bistrem gorskem potoku

Cesta, ki na Igu zavije na desno, pripelje do turističnega doma na začetku ozke soteske med Mokrcem in Krimom, slikoviti kanjon reke Iške in njenih pritokov Iški Vintgar. Gostišče je oskrbovano vse dni razen ponedeljkov, na razpolago imajo sobe za goste, ki želijo prenočevati, kuhinja pa lahko ustreže tudi najzahtevnejšim želodcem.

Lepi so sprehodi v dolino, kjer je nekaj grobov iz vojne, do sotočja Iške in Zale, od kjer krenejo steze na Krvavo peč, na Ustje in Rakitno in na Osredet ter naprej v Velike Lašče. V teh samotnih dolinah, kjer ponekod ni poti, boste našli pragozd, komaj dvajset kilometrov od Ljubljane.

Od gostišča krene kolovoz strmo v klanc in po dobri urici hoje privede v globel, kjer je med vojno stala partizanska bolnica Krvavice. Barake so bile letos obnovljene.

Krim je dostopen z dveh strani

Po makadamski cesti, ki z Iga pelje preko ravnine do podnožja Krima in potem ob gozdovih v Borovnico, si lahko ogledamo še podkrimske vasi, od kjer je doma mnogo izseljencev, zlasti v Ameriki. Strahomer, Tomišelj, Jezero so njih imena, prijazne hiše se stiskajo med sadnim drevjem in med pridno obdelanimi polji. Pri vasi Jezero, nedaleč od Podpeči, leži v nekoliko nad barje dvignjeni dolinici, med temnimi smrekovimi gozdovi, pravo jezero, priljubljena točka motoriziranih Ljubljančanov v vročih poletnih dneh. Jezero je kraškega izvora in v deževnih, jesenskih dneh poplavi vso dolinico. Visoko v krimskem pobočju, na planoti sestavljata dve domačiji zaselek Planico, skozi katerega gre markirana peš-pot na Krim. Z avtomobilom greste lahko do vrha Krima po cesti iz Preserja ali pa po tisti iz Iške vasi. Na vrhu se obe cesti združita in peljeta na Rakitno, poznan turistični center na nadmorski višini 700 metrov. Na vrhu Krima je gostišče, s ploščadi tega gostišča je ob jasnih dneh, zlasti pozimi, lep razgled na Julijske, Kamniške Alpe, na vso ljubljansko kotlino in Notranjsko.

Na Rakitni ne smemo pozabiti umetnega jezera, okrog katerega raste pravo naselje weekend hišic, saj je Rakitna primerna za letovanje v vseh letnih časih. Poleti vabijo zeleni gozdovi in jase, pozimi pa smučanje, zgrajena je tudi vlečnica na Novaško goro.

Kam v okolico? Po slabi gozdni cesti je pet kilometrov na Ustje, skoraj zapuščen zaselek na planoti med Rakitno in Gornjim Igom, kjer živi samo še ena vaščanka in kuha oglje. Pred vojno je naselje štel tri močne grunte, med vojno pa je bilo do tal požgano. V gozdu, nad pečinami skromen spomenik označuje mesto, kjer so fašisti ustrelili osem prebivalcev bližnjih vasi.

»Peklenski ogenj tu ne peče«

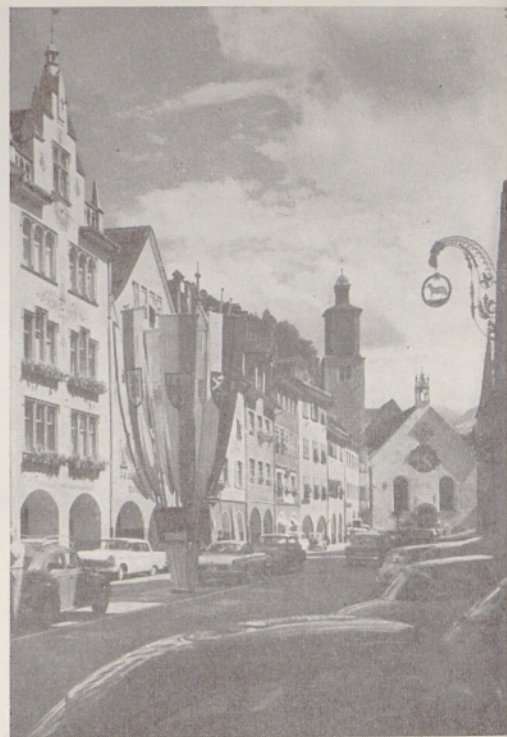
V dolini, ki se na jugozahodnem robu barja zajeda med masiva Krima in Ljubljanskega vrha, stoji naselje Borovnica, kraj znan po lesni industriji. Do tja lahko pridete po cesti skozi podkrimske vasi, ali pa po tisti, ki se odcepi na Vrhniki. Ob tej cesti si lahko v gradu Bistra ogledate slovenski lovski, gozdarski in tehnični muzej.

Iz Borovnice vodi tri kilometre dolga makadamska cesta v narodni park Pekel, kjer pada potok Otavščica, ki se kasneje preimenuje v Borovnišnico, prek petih slapov. Ceste je pri turističnem domu, ki še ni dograjen, konec, naprej je treba peš, prek mostičkov v sotesko. Dobre pol ure potrebujete, da se povzpnete na Hudičev zob, skalo, od kjer je lep razgled nazaj na dolino. Če bi šli naprej, bi ob potoku našli nekaj porušenih mlinov, kjer so nekoč kmetje iz okoliških vasi Padež, Kožljek in Pokojišče mleli žito.

Prav v Peklu, kjer je konec ceste, gostilne ni. Na pročelju stare zgradbe stoji zapisano:

Peklenski ogenj tu ne peče,
prijeten le se širi hlad,
po skalah bistra voda teče,
po naših grlih trte sad.

Če boste hoteli doživeti realnost teh verzov, se nazaj grede ustavite v dobri domači gostilni Pred Peklom, kjer imajo gostinske dobrote zelo poceni, vsako soboto pa se zberejo vaščani iz okolice, oglosi se harmonika in pesem in je veselo, da je kaj.

V Feldkirchu v Vorarlbergu so vsako prvo sredo v mesecu konzularni dnevi za naše delavce, ki so zaposleni v tej pokrajini. Tu pa bo kmalu odprta tudi knjižnica s slovenskimi knjigami (zgoraj).

Prizor iz filma »Veselo srečanje« — dekle v slovenski narodni noši pripenja nagelj. Na sliki: Jake Derlink, znani harmonikar iz Pittsburgha (spodaj)

Na Tirolskem in v Vorarlbergu potujoči knjižnici za naše delavce

Prvi konzularni dnevi na Tirolskem in v Vorarlbergu (2. in 3. januarja tega leta) kljub temu, da niso bili množično obiskani, niso izzveneli v prazno. Večje število naših ljudi — s potnimi listi je v obeh pokrajinah blizu 10.000 Jugoslovancev — je bilo še vedno na počitnicah, obiskali so domače kraje, saj so imeli v nekaterih tovarnah kolektivne zimske dopuste.

Predstavnika matice, Franc Šebjanič in avtor tega članka, sva hotela odkriti predvsem način, kako bi vsem našim ljudem v teh krajih lahko pomagali s kulturno-prosvetnim delom. Naletela sva na veliko razumevanje odborov avstrijskih sindikatov (ÖGB) in delavskih zbornic (Arbeiterkammer) v teh pokrajinah. Knjižnica delavske zbornice v Innsbrucku je z veseljem sprejela našo pobudo, da ustanove tudi malo potujočo knjižnico za slovenske in ostale jugoslovanske delavce. Dogovorili smo se glede kovčkov in knjig, ki jim jih bomo že v kratkem poslali. Ko bo prišlo do otvoritve knjižnice, bomo o tem še več poročali.

S knjižnico smo uspeli tudi v Feldkirchu v Vorarlbergu. Delavska knjižnica, ki ima prostore v isti zgradbi kot sindikat, in delavska zbornica (Windau 4) je bila prav tako pripravljena sprejeti knjige, ki jih bo potem izposojala jugoslovanskim delavcem. Tudi tu bo v bližnji prihodnosti ustanovljena potujoča knjižnica s slovenskimi in srbohrvaškimi knjigami; kovčke s knjigami bodo za določen čas posojali posameznim tovarnam, nato pa jih bodo spet zamenjali.

Pri odboru avstrijskih sindikatov za Vorarlberg (ÖGB) deluje tudi poseben referat za tuje delavce; med temi so tu prav Jugoslovanci najštevilnejši. Večina jih je zaposlenih v tekstilni industriji, nekaj pa v gradbeništvu in drugod. Tako delodajalci kot sindikalni funkcionarji so z njimi zelo zadovoljni.

Obisk pri naših v F. M. Hämmerle in v Elastisani

Skupaj s predstavnikom jugoslovanskega konzulata iz Celovca in referentom za tuje delavce pri sindikatih smo obiskali tudi dve tovarni, ki nudita zaposlitev precejšnjemu številu naših delavcev: tekstilni

tovarni F. M. Hämmerle in Elastisana v Dornbirnu. V tekstilni tovarni Hämmerle je zaposlenih 425 delavcev iz Jugoslavije, od katerih jih je precej iz Prekmurja, iz okolice Murske Sobotne in Lendave. Z našimi delavci so zadovoljni; veseli so predvsem, da se zelo hitro privadijo na novo okolje in se nauče nemškega jezika, ker jim potem lahko zaupajo tudi boljše delovna mesta. V tovarni so pripravili tudi dvomesečni tečaj nemškega jezika, ki je bil dobro obiskan. Že med ogledom tovarne smo se lahko z marsikaterim našim pogovorili, srečali smo jih pa tudi v lepi tovarniški menzi. Večina izmed njih je zadovoljna, seveda pa ima vsak svoje lastne probleme; vsi pa bi najraje v kratkem času zaslužili čim več, da bi se lahko vrnili domov. Seveda pa se to vedno ne dá.

V tovarni trikotaže Elastisana je med 80 tujimi delavci kar 60 Jugoslovancev. Tudi tu so z njimi zadovoljni, saj pravijo, da se hitro privadijo delu. Tu sta iz Jugoslavije tudi dva mojstra, ki sta v tovarni že dalj časa, drugi pa ostanejo po 3—4 leta. Z vodstvom tovarne smo se pogovorili o problemih, nato pa so nam razkazali celoten proizvodni proces. Tudi tu smo se pogovorili z nekaterimi našimi ljudmi kar na njihovih delovnih mestih. Precej je tu naših Prekmurcev, ki so z delom zadovoljni, le več zabavnih prireditev, na katerih bi gostovali tudi ansambli iz domovine, si želé.

Vsi naši delavci, ki so zaposleni v obeh omenjenih avstrijskih pokrajinah, bi se morali zavedati, da konzularni dnevi niso samo zaradi podaljševanja potnih dokumentov in viz, ampak so v splošno pomoč našim delavcem: konzularni uslužbenci se tako seznanijo s problemi, ki jih potem rešujejo tako ob pomoči sindikata kot tudi drugih pristojnih organov. V tovarnah, ki smo jih obiskali, pa smo videli, da si tudi tam prizadevajo, da bi njihovi delavci imeli čim manj problemov; pomagajo jim po svojih močeh in žele, da bi ostali pri njih čim dalj.

Želimo, da bi med naše ljudi v teh krajih prihajalo tudi čimveč časopisov in revij iz domovine, saj jim bo to pomagalo ohranjati z domovino neposreden stik. To je bila naša prva pot med naše delavce v teh pokrajinah, gotovo pa ne tudi zadnja in kmalu pride tudi ansambel z domačo glasbo.

Jože Prešeren

Novi film Matice: »Veselo srečanje«

»Veselo srečanje« je naslov novega filma, ki ga je za Slovensko izseljensko matico posnel v pretekli sezoni novinar in član glavnega odbora Matice Stane Lenardič. To je film o veselih srečanjih, kot jih je posnela filmska kamera ob prihodu naših rojakov v domovino ali deželo prednikov. Taka topla in prisrčna srečanja težko vidite še kje drugje. To niso zrežirane in igrane scene, temveč pristno resnične, da človeka nehote prevzamejo.

Med mnogimi obiskovalci boste gotovo spoznali oktet iz Pittsburgha, ki je na povabilo Slovenske izseljenske matice gostoval v Sloveniji in priredil več zelo uspešnih koncertov. Videli boste tudi skupino otrok naših rojakov iz Belgije, ki so preživeli počitnice na Jadranu. Ob vrnitvi pa so obiskali Slovensko izseljensko matico v Ljubljani in si ogledali nekatere zanimivosti glavnega mesta Slovenije. Videli boste tudi kako Ljubljana svatuje.

Videli boste lahko tudi, kako so sprejeli pitsburški oktet v Kamniku in kakšno folklorno prireditev so organizirali v kamniškem kotu.

Obiskali smo piknik v Slatini Radenci in tam boste videli v glavnem rojake iz evropskih dežel. Med njimi pa tudi znanega društvenega delavca in nekdanjega urednika Prosvete v ZDA, sedaj že pokojnega Franca Zaitza. To so njegovi zadnji posnetki, kmalu za tem je preminil.

Na pikniku v Velenju je bilo zelo mnogo ljudi. Velenje je bilo praznično okrašeno in se je kopal v soncu. Vse je bilo razigrano. Toda... ko bi se moral začeti program, se je vлил dež. Pester program, ki so ga pripravili Velenjčani, je bil močno skrajšan in ga tako tudi nismo mogli posneti v filmu. Dobre volje pa navzlic temu ni manjkalo.

Vse to pa se odvíja v lepem slovenskem okolju, z značilnimi pokrajinskimi motivi iz raznih krajev Slovenije. Film je ozvočen ter boste lahko slišali tudi lepe slovenske narodne in druge pesmi. Seveda nismo mogli s kamero obiskati vseh številnih prireditev za naše rojake. To bi bilo preveč. Toda rojaki, ki boste videli ta najnovejši film Slovenske izseljenske matice, se boste gotovo strinjali z nami, da je bilo to »Veselo srečanje«.

ZANIMI NO V VICE

Slovenija vabi

Na kratko smo že poročali o nekaterih izseljenskih in drugih turističnih prireditvah, ki bodo letos v Sloveniji. Koledar letošnjih prireditev pa še vedno ni popoln, vse več je krajev in društev, ki bi rada k sebi privabila čimveč gostov iz domovine in tujine.

Da bo tradicionalni izseljenski piknik 4. julija v Škofji Loki, je že znano. V eni od prihodnjih števil Rodne grude vam bomo o Loki in Loški dolini pripravili reportažo, da se boste lahko seznanili s čimveč zanimivostmi, ki si jih boste potem lahko sami ogledali.

Srečanje dolenjskih izseljencev (lani je bilo v Kostanjevici na Krki) bo letos v Mirni na Dolenjskem 14. julija. Tudi ta kraj bomo v kratkem obiskali in vam ga podrobneje predstavili. V začetku julija pripravlja tudi turistično društvo v Litiji podobno prireditev na gradu Bogenšperk. Točen datum bodo v kratkem določili.

Turistično društvo v Ljubnem v Zgornji Savinjski dolini vabi na svoj tradicionalni flosarski bal 2. avgusta. Obljubljajo tudi, da bo vsa Savinjska dolina, posebej pa še Logarska, vse izseljence nadvse gostoljubno sprejela.

Črnomaljšani vabijo na tradicionalno jurjevanje, ki bo letos že 2. junija. To bo prava revija belokranjskih narodnih noš in folklorne.

Kamniška podružnica SIM bo letos spet pripravila prireditev za izseljence, ki so doma na področju občin Kamnik in Domžale. Zanj še ni določila točnega datuma. Vabijo pa tudi na druge prireditve na svojem področju: na dan narodnih noš v Kamniku, rokovnjaški tabor na Brdu pri Lukovici in druge.

Novogoriška podružnica bo svojo prireditev, kot vsako leto, pripravila zadnjo soboto v juliju v Vipavi.

V začetku avgusta bo izseljensko srečanje v Ribnici na Dolenjskem. Prvo tako srečanje lani je lepo uspelo, prav gotovo bo tudi letos.

V tem času, v prvi polovici avgusta, bo tudi trboveljska podružnica SIM pripravila svoj tradicionalni izseljenski dan. Točnega dne še niso določili, verjetno pa bo prireditev v Izlakah.

Tudi Turistično društvo iz Ilirske Bistrice vabi izseljence na svoj turistični teden,

ko bodo pripravili vrsto zanimivih prireditev.

Priložnosti za razvedrilo, kot vidite, za prijetne izlete in družabna srečanja letos v Sloveniji ne bo manjkalo. O točnih datumih vseh prireditev bomo poročali prihodnjič.

Tudi letos brez viz v Jugoslavijo

S 1. januarjem je začel veljati zakon, po katerem lahko vsi tuji državljani, ki imajo veljavne potne liste, do 1. novembra letos brez jugoslovanskega vizuma prestopijo jugoslovansko mejo. Teh ugodnosti se lahko poslužujejo tudi jugoslovanski državljani, ki imajo tudi potni list kake tuje države. Tuji državljani lahko bivajo v Jugoslaviji brez vizuma tri mesece. Z zakonom je tudi določeno, da meje ne morejo prestopiti lastniki potnih listov, ki jih posamezne države izdajajo tujcem, lastniki potnih listov za begunce in potnih listov za ljudi brez državljanstva. Lastniki teh potnih listov lahko prestopijo jugoslovansko državno mejo samo z veljavnim jugoslovanskim vizumom, ki ga izda pristojno jugoslovansko konzularno predstavništvo.

Novo takse za potne liste

Zvezna skupščina je na decembrskem zasedanju sprejela spremembo osnovnega zakona o administrativnih taksah, po katerih so se znatno zvišale takse za izdajo potnih listov in vizumov. Jugoslovanski delavci, ki se zaposlujejo v tujini prek zavodov za zaposlovanje, pa so iz te podražitve izvzeti in bodo torej še vedno plačevali za potne liste toliko, kot pred spremembo zakona. Povečanih taks za potne liste so oproščeni:

— jugoslovanski državljani, ki se zaposlujejo v inozemstvu prek občinskih zavodov za zaposlovanje, državljani, ki so že v inozemstvu, pa jim je delo preskrbel zavod za zaposlovanje ali pa so si sami preskrbeli zaposlitev in so odhod na delo uredili prek zavoda;

— jugoslovanski državljani, ki so že zaposleni v inozemstvu s posredovanjem občinskega zavoda za zaposlovanje in imajo o tem potrdilo. Če tega potrdila nimajo, morajo pri podaljševanju potnega lista ali pri nabavi novega vizuma pokazati dokument o rednem delovnem odnosu s tujim delodajalcem;

Srečanje med predsednikom jugoslovanske vlade Mikom Spiljkom in papežem Pavlom VI. v Vatikanu med nedavnimi uradnimi razgovori. Zada v sredini pomočnik državnega sekretarja za zunanje zadeve Mitja Vošnjak. Na sliki spodaj: Sv. Miklavž na Gorjancih

— za družinske člane jugoslovanskih delavcev, ki se zaposlujejo v tujih državah, s katerimi je Jugoslavija sklenila mednarodni sporazum o zaposlovanju.

Zagrebski kardinal v najvišji vatikanski upravi

V okviru reforme najvišjih ustanov Vatikana je papež Pavel VI. v začetku januarja imenoval zagrebskega kardinala dr. Franja Šeperja za proprefekta kongregacije za nauk in vero. Dosedanji vodja te ustanove italijanski kardinal Alfredo Ottaviani je pred tem podal ostavko. S kardinalom Šeperjem je prvič v zgodovini postal pripadnik slovanskega naroda član najvišje vatikanske uprave. Kardinal Šeper velja za pristaša »liberalnega« krila cerkvenih dostojanstvenikov, medtem ko je bil njegov predhodnik eden izmed vodilnih predstavnikov konservativcev, katerim pa je zadnji koncil močno omejil vpliv na vatikansko politiko.

Ob zadnjih razpravah v Zvezni skupščini

JUGOSLAVIJA — SKUPNOST ENAKOPRAVNIH IN SUVERENIH NARODOV

FRANC ŠETINC

Razprava o temeljih ekonomske politike v letu 1968 je bila živa in polemična ne samo v zvezni skupščini pred novim letom, temveč tudi v širši javnosti. Nekateri jo malce dramtizirajo, ker nekako ne morejo razumeti, da so takšne polemike v samoupravnem sistemu že nekaj povsem normalnega. Enotnost jugoslovanskih narodov, povezanih v federativni jugoslovanski državi, se z odkritim odobravanjem in reševanjem problemov samo krepi. Utvare o nekakšni idealni, zato pa le namišljeni enotnosti si delajo le še ostanki preživelih administrativno-etatskičnih sil, ki mislijo, da je mogoče življenje uravnati samo s »trdo roko«, iz enega središča, s prisilo države in po centralističnem, za vse enakem kopitu.

Največ polemične razprave je vzbudil tisti del resolucije o temeljih ekonomske politike v letu 1968, ki govori o tem, kakšna naj bo letos skupna stopnja prispevkov za proračune in socialno zavarovanje. Čeprav je bilo že prej — v ustavi in temeljnih političnih dokumentih — načelno razjasnjeno, da je treba odpraviti omejitve in prepustiti republikam, da uravnavajo splošno porabo v skladu s svojimi možnostmi in potrebami, so se v razpravi pojavile tudi težnje po vnovičnem omejevanju na zvezni ravni. Izražali so nezaupanje v republike in zahtevali, da federacija omeji skupno prispevno stopnjo na 26 odstotkov, terjali so torej, kakor pravijo omejevanju s tujko — limito.

Po dokaj burni razpravi je bilo sprejeto besedilo resolucije, ki se je dalo dvoumno razlagati. Večina poslancev je resolucijo razumela pravilno: z njo se odpravljajo omejitve republikam glede razpolaganja z dohodkom, ki ga ustvarijo na svojem območju in ki jim ostane, potem ko prispevajo svoj delež za potrebe federacije in za razvoj nezadostno razvitih republik in krajev. V resoluciji je resda govor tudi o tem, naj bi skupna stopnja prispevkov za proračune in socialno zavarovanje ne presegla 26 odstotkov, vendar je to le priporočilo, da v celoti vzeto ne bi smeli dodatno obremenjevati gospodarstva. To pripo-

ročilo pa ne izključuje možnosti in pravice republike, da sama presodi, kakšno obremenitev zmore gospodarstvo na njenem območju. Ko pravimo republika, ne mislimo pri tem na nekakšen republiški državni predpis, temveč na samoupravni dogovor tistih, ki dohodek ustvarjajo. Samoupravni dogovor pa je po ustavi mogoč tudi na ravni republike oziroma naroda kot celote, zakaj samoupravljanja ni mogoče omejiti samo na kolektive delovnih organizacij in njihove samoupravne organe.

V javnosti se pojavljajo tudi drugačne razlage resolucije, razlage, po katerih je vnovič postavljena omejitev republikam. Resolucijo so prikazovali kot nekakšno zmago gospodarstva nad potrošniškim delom družbe. Takšna delitev družbe na tiste, ki ustvarjajo dohodek, in one druge, ki kot potrošniki — se pravi znanost, kultura, javna uprava, šole in podobno — ne poznajo prave mere in samo pritiskajo na gospodarstvo, naj da še več, je, razumljivo, povzročila precej nevolje. Seveda je nujno pametno gospodariti in varčevati tudi v negospodarskem delu družbe, vendar ga ni moč trgati od gospodarstva, saj sta drug drugemu pogoj.

Kasneje so se takšni razlagalci resolucije začeli popravljati, ker so menda sami spoznali, da so preveč očitno pokazali svoje centralistične težnje. Zanimivo je, da so vse republike v posebnih izjavah jasno povedale, da so za odpravo omejitev, ker te niso v skladu z ustavnimi pravicami družbeno-političnih skupnosti, se pravi republik in občin. Načelno sprejemajo priporočilo, naj ne bi še bolj obremenjevali gospodarstva, vendar o tem najlaže odločajo republike same v skladu s svojimi posebnostmi. Ena republika, ki ima, denimo, številčno večji in starejši delavski razred, bolj razvite potrebe po izobraževanju itd., bo morda namenila za te namene več kot druga, ki ima manj razvite potrebe, vse pa se bodo morale gibati v mejah možnosti, ki so glede na različno produktivnost dela tudi različne. Slovenija ima, na primer, precej starejših upokojenecv, katerih pokojnine zelo zaostajajo za poprečnimi osebnimi dohodki zaposlenih, ker so ob prevedbi pokojnin leta 1964 uporabljali enak količnik za vso Jugoslavijo. Takih in podobnih posebnosti bi lahko naštevali še več.

Pričakujejo, da bo tudi zvezni izvršni svet — čeprav se v sami skupščinski razpravi morda ni dovolj jasno opredelil — v kratkem zavrnil tiste razlage resolucije, ki pravijo, da so z resolucijo zvezne skupščine postavljene republikam omejitve glede višine skupnih prispevkov za proračune in socialno zavarovanje.

Razprava o resoluciji je vnovič pokazala na to, kako vse bolj ustvarjalna postaja skupščina kot najvišji predstavniški organ. Predlagane osnutke zakonov obravnava zelo kritično. Marsikateri zakon se potem, ko zapusti skupščino in začne veljati, močno razlikuje od osnutka, kakršen je bil predložen skupščini. Procedura pri sprejemanju zakonov omogoča poslancem, da se tvorno vključijo v oblikovanje posameznih določb in predpisa kot celote. Vsak zakon, razen izjemnih primerov, ko skupščina pristane na kratek postopek, mora iti skozi tri faze: najprej skupščina odloči o tem, ali je zakon sploh treba sprejeti, potem dobi v razpravo osnutek in nato še predlog zakona.

Zadnja razprava v skupščini tudi zgovorno kaže na to, da so v federaciji vse bolj prisotne republike, njihove zahteve po tem, da vsaka odločitev na zvezni ravni mora izražati težnje vseh republik in vseh delovnih ljudi. Federacija ni skupnost enakopravnih in suverenih jugoslovanskih narodov samo po ustavi, temveč to postaja tudi v praksi. Seveda pa bi se slepili, če bi mislili, da je federacija že idealna, v njej je še dosti ostankov nekdanjega centralističnega sistema. Prav zadnja razprava o resoluciji o temeljih ekonomske politike v letu 1968 je pokazala, da se skozi take odkrite, polemične razprave odkrivajo vrzeli, ki jih je v »federativni hiši« treba še zamašiti. Takšne burne, za nekatere opazovalce preveč dramatične razprave pa so obenem tudi priložnost za obračun s težnjami, ki se upirajo samoupravnemu, demokratičnemu razvoju Jugoslavije kot skupnosti enakopravnih, suverenih narodov in republik.

Tistim, ki se ob takih razpravah morda iskreno boje za enotnost Jugoslavije, in onim drugim, ki zlonamerno žele, da takšne enotnosti ne bi bilo, samo še tole:

Jugoslavija je okvir, ki je enoten v načelih in glede temeljnih vprašanj razvoja, a daje širok prostor za posebnosti in različnosti tako zapletene, po zgodovinskem

razvoju tako pestre večnacionalne skupnosti. Jugoslavijo sestavljajo republike, ki niso navadne administrativne enote, temveč suverene skupnosti s svojo državnostjo, s funkcijami, ki ne segajo samo na področje kulture in se ne izčrpajo le z vprašanji jezika, temveč obsegajo vsa področja življenja na svojem območju. Čim bolj se večja ustvarjalna vloga vsakega naroda posebej, tem bolj se krepi in razvija Jugoslavija kot socialistična, samoupravna skupnost narodov.

Proti razpihovanju

Narodni svet koroških Slovencev je pred nedavnim sprejel samostojni program v zvezi s položajem in s problemi slovenske manjšine na Koroškem. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, kot druga organizacija koroških Slovencev, pa je zavzela do tega programa drugačno stališče: »Program narodnega sveta je delo in zamisel zgolj odbora Narodnega sveta koroških Slovencev in nikakor ne celotne koroško-slovenske narodnostne skupnosti in njenega predstavnštva. Ker gre zgolj za program Narodnega sveta koroških Slovencev kot organizacije, ki v svojem delokrogu lahko zahteva, kar se ji pač zdi primerno in pravilno, ter zase sprejema kakršenkoli program, se vprašanj osnovne duhovne vsebine, pravilnosti in resničnosti objavljenega programa ne dotikamo.

Izrecno pa poudarjamo, da se kot eden izmed tvorcev in podpisnikov Spomenice koroških Slovencev od programa Narodnega sveta jasno ograujemo in ugotavljamo, da za koroško slovensko narodnostno skupnost kot celoto veljajo slej ko prej predlogi, objavljeni v Spomenici koroških Slovencev in nadaljnjih skupnih vlogah obeh osrednjih organizacij na vlado, ki imajo svojo skupno podlago v avstrijski ustavi in v avstrijski državni pogodbi.

Spomenica koroških Slovencev je izhodišče in podlaga za program Zveze slovenskih organizacij na Koroškem z dne 30. I. 1965, ki načelno ugotavlja: osnova naše narodno politične koncepcije je dejstvo, da smo koroški Slovenci avstrijski državljani in da imamo do države enake obveznosti kakor vsi drugi državljani; zato nam tudi gredo enake pravice kakor vsem drugim. Pri tem še posebno opozarjamo na stališče sodobne pravne znanosti, na načela enakopravnosti pred zakonom in ena-

kosti pravic državljanov v narodnostnih vprašanjih. Ni dovolj zgolj deklaracija formalne enakosti. Vsebovati mora tudi jamstvo manjšini za resnično enakopravnost.

Zaradi tega načela smo se pred desetimi leti tudi odločili, da ne tvorimo več formalno lastne nacionalno politične stranke, marveč se kot polnopravni državljani zavestno vključimo v splošno avstrijsko družbeno dogajanje in državno življenje in se v tem okviru trudimo ne le za splošni družbeni napredek, ampak tudi za uredničenje naših narodnih pravic in potreb. S tem ne odстранjujemo iz svojih vrst le zagledanost v svojo lastno narodnost in z njo povezano nevarnost osamitve od družbe, v kateri živimo, marveč s svojim pozitivnim sodelovanjem na vseh področjih javnega življenja prispevamo svoj delež k demokratičnemu razvoju avstrijske družbe in države.«

Zveza slovenskih organizacij tudi poudarja, da bi sleherno razpihovanje nacionalističnih strasti vsej stvari samo škodovalo in bi ne koristilo mirnemu sožitju v deželi. Najboljše jamstvo za to pa je znana rešitev še odprtih življenjskih vprašanj koroške slovenske narodnostne skupnosti v iskrenem sodelovanju in sporazumu med prizadeto manjšino in pristojno vlado.

Koliko nas je Slovencev?

Sredi januarja se je v Sloveniji rodil milijonsedemstotisoči prebivalec. Tako so na temelju tekoče evidence izračunali v republiškem zavodu za statistiko. Od leta 1948, ko je bil po vojni prvi popis prebivalstva in so na območju Slovenije našli 1.440.000 prebivalcev, se je torej prebivalstvo v Sloveniji pomnožilo za 260.000.

Ta razmeroma znaten prirastek bo marsikoga presenetil, saj smo zadnja leta večkrat ugotavljali, da ima Slovenija med jugoslovanskimi republikami in pokrajini najmanjši naravni prirastek prebivalstva. Slovenija pa že nekaj let ni na zadnjem mestu in ima večji naravni prirastek kot ga ima ožja Srbija, Hrvatska in Vojvodina. To nam potrjujejo tudi zadnji podatki zveznega zavoda za statistiko. V minulem letu je celotno jugoslovansko prebivalstvo doseglo 20 milijonov.

Slovenska mesta

V Sloveniji živi v mestih dobra tretjina vsega prebivalstva. Ob koncu lanskega

leta je imela Slovenija dve mesti z nad 100.000 prebivalci, in sicer Ljubljano s 190.000 prebivalci in Maribor s 110.000 prebivalci. Na tretjem mestu je bilo Celje s 33.000 prebivalci, Kranj pa jih je imel 25.000.

Nad 10.000 prebivalcev je imelo pet slovenskih mest: Trbovlje 16.500, Jesenice 16.000, Koper 14.000, Nova Gorica 10.900 in Novo mesto 10.700. V naslednji skupini so bila mesta Ptuj (9.400), Murska Sobota (8.400), Izola (8.000), Kočevje (6.700), Idrija (6.100), Škofja Loka (6.500), Kamnik (5.950), Piran (5.800), Postojna (5.400) in Slovenska Bistrica (5.000).

Nekatera druga slovenska mesta so imela naslednje število prebivalcev: Slovenj Gradec 4.700, Bled 4.500, Ilirska Bistrica 3.900, Ajdovščina 3.650, Brežice 3.150, Lendava 2.750 in Tolmin 2.300.

Nov delovni čas v Jugoslaviji

Z novim letom, ponekod pa s 1. februarjem, smo v Jugoslaviji prešli na nov, deljen delovni čas, ki je v navadi že v mnogih drugih državah. Predlog novega delovnega časa so dali zvezni upravni organi, sprejeli so ga republiški, nato pa še občinski in drugi; tudi v nekaterih slovenskih podjetjih so s 1. januarjem že začeli delati po novem, večinom pa za zdaj le poskusno, saj se z novim delovnim časom postavlja tudi cela vrsta novih problemov: prevoz na delo, prehrana in otroško varstvo. Nekaterne upravne službe podjetij že delajo od 8. ure zjutraj do 16. ure popoldne, s tem da je od 12. ure do 12.30 odmor. Ponekod so začeli delati od 8.30 pa do 16.30 popoldne. Sobota bo odslej vedno dela prost dan.

DeBakey rešil Marto Acman iz Slovenije

Iz Houstona, ZDA, je pred kratkim prišlo sporočilo, da je sloviti kardiolog Michael DeBakey rešil življenje 15-letni Marti Acman z operacijo, pri kateri so uporabili umetni srčni prekat.

15-letna Marta Acman se je 16 mesecev zdravila v ljubljanski kliniki za trajnejšim revmatičnim obolenjem srca in infekcijo notranje srčne membrane. V Houstonu, kjer so jo operirali, so srčno zaklopko zamenjali z umetno. Ker je bila bolnica v kritičnem stanju, so kirurgi uporabili umetni srčni prekat.

NEWS

The Old Apothecary's Shop at Olimje

On the cross-way, not far from the river Sotla, to the place Podčetrtek is placed a big wooden board with a picture of a monastery and the following inscription in different languages: The oldest Apothecary's Shop in Europe. Go and visit Olimje! Unique frescoes! The inscription pull in my interest. I asked people, who could tell me something of the apothecary's shop and everyone told me to go to Mr. Pevc. Very glad, he told me everything about the history of the castle and the apothecary's shop.

In the place of the present castle stood a small castle in the year 1015. The present castle is dated back to 1550 and the squires living there were mainly Croatia lords. In 1664 the castle became the property of the Croatian lords Pavlinci, who established the monastery and the apothecary here.

The round arched room in the castle tower is illuminated by three small windows. The walls are daubed over with frescoes of biblical motives and other persons connected with medicine. The frescoes are still very clear and fine. The colours are fresh and bright. On the window arches of the inside walls we find portraits of the well known medicine doctors of that time and also others concerned with medicine. Here one can find the biblical personages, Solomon, Jesus Christ, Kozma and Damian, and other known Old Greek and Roman medicine doctors.

Modernizing Rogaška Slatina

The world famous health resort, Rogaška Slatina, is going to increase its capacity. At present there are about 14 hotels with 1500 beds, five restaurants and a line of other public buildings. Two hotels are going to be modernized and a new restaurant is being built this year. First of all there is the important intention of enlarging the filling capacity of the bottling house of the world famous Rogaška mineral water, from the present 24 million to 40 million bottles yearly. With the new conveyer there will be the possibility of bottling 16,000 per hour, whereas the present capacity comes to only 4,000 bottles per hour.

An English Translation of the Novel, »Na kmetih« by Ivan Potrč.

The university teacher for Polish language at London University, Mr. Leeming is preparing the English translation of Potrč's novel, »Na kmetih«. The translation will also contain an appropriate preface.

The London Commeety of the UNESCO organization is especially interested in the edition of this translation. This is of the greatest importance and a guarantee of the work of the Slovene writer, enabling him to beat a path into the wide circles of the English speaking readers.

A Treatise About Prešeren in the German Magazine

The well known »Prešerenite«, prof. dr. Anton Slodnjak published a very interesting treatise under the title, »France Prešeren innerhalb der Weltliteratur« (France Prešeren in the Worldliterature) in one of the last copies of the anthology »Aus der Geasteswelt der Slawen«, issued by the Seminar for the Slave Filology at the University in Munich, West Germany. Prof. dr. Anton Slodnjak, a recognized literary scholar, concludes his treatise with the statement that dr. France Prešeren, from his artistic investigation of his poetry, gains the right to an honourable place among the greatest poets of world literature.

Yugoslav Photography in Mexico City

In the City of Mexico was opened the exhibition, »Yugoslav Photography« at the end of last year. The exhibition took place in the National Museum in co-operation with the Pedagogical Institute. Numerous displayed photographs taken from the whole of Yugoslavia, presented Yugoslavia in its post-war, as well as in its pre-war condition. The rich development of Yugoslavia in the last twenty years is also very well shown. At the time of the exhibition there were organized also many other occasional manifestations.

One Hundredth Anniversary of the First Slovene Newspaper

On 2nd April, it will be exactly one hundred years since the first Slovene newspaper, »Slovenski narod«, began publication in Maribor in 1868. The first editors of the newspaper were Anton Tomazič and Josip Jurčič. The main anniversary celebration will take place in Maribor. The organizers are quite conscious

that this will not be only the celebration of the Slovene journalists but the holiday of the whole Slovene nation. Simultaneously with the celebrations there will be organized also other important cultural activities in Maribor. One of the most interesting will surely be the exhibition of the history of the Slovene press and journalist photography. To this celebration, so important for the Slovene nation, will be invited also press representatives from Austria, Italy and Hungary.

Yugoslav and Foreign Fashion

The annual fair of the ready-made clothing, fashion material, hosiery, articles of the leather industry and other numerous fashion articles, takes place at the Gospodarsko razstavišče in Ljubljana every year in January. The annual fair has become also more and more interesting, for our neighbouring countries are more and more taking part in it. At this year's fair, »Moda 68«, taking place from 13th to 21st January, twenty firms out of the total 189 exhibitors were from Austria, Germany and Italy. The number of the foreign exhibitors would surely be much bigger if there were not lack of exhibition space, though a completely new exhibition hall has been built for this year's show. The organized fashions shows draw the interest of many visitors of the fair, as the fashion there is the announcer of the fashion directives of the Yugoslav and foreign fashion creators for the coming year.

Marks of Habitation

Churches on the hills above the villages, white roads running over fields, hay-lofts on the slopes of the hills and other features are the particularity of the traditional Slovene country. It is said that Slovenia is one of the richest countries in such marks of habitations and owing to the great number of them, we call them our speciality.

But in speaking about these marks we must state that they are neither Slovene nor Christian, though the origin of our marks lead back to the century of Christian feudalism. Men left his marks, like pointed stones, in several places in ancient times. The variety of the Slovene marks is a consequence of the different circumstances in which the marks of habitation

arose and because of the different purposes for which they were erected. Such marks were usually put along the path as a sign-post for the travelers in the places where they took rest, then on the places where godfathers stopped with their godchildren or bearers with a coffin and so on. The marks of habitation were usually placed also on the places of great accidents or places where an accident nearly happened. They were left as thanks givings or as a conspiracy against wars, accidents, illnesses and especially against the plague.

**In the Morning Swimming,
in the Afternoon Skiing — all in Slovenia**

There are very few countries on the world lucky enough to have summer all through the year, when to other countries comes cold winter. Many a man would like to swim or take a sun-bath in the middle of winter. There are no such problems in Slovenia as there are many covered swimming-pools all over the country and that not only ordinary swimming-pools, there are also thermal waters where one can get, besides the sport-swimming, also a bit of health recovering.

In Yugoslavia, the most modern thermal waters are certainly Čateške Toplice with thermal water temperature 57° C. The healing water of Čateške Toplice is especially good for the illnesses of backbone, joints, rheumatic and other illnesses. The swimming-pool is completely in the open air and to make it possible to take a bath in winter too, warm steam is permanently held over the water that protects the swimmers from the cold winter air. Covered thermal swimming-pools which are open also in winter we find in Dolenjske and Čmarješke Toplice as well. Numerous health resorts with thermal water are also in the country of Štajersko. A well known health resort is, for instance, Medijske Toplice lying between Zagorje and Trojane. In the vicinity of Celje we find three thermal waters: the most up to date resort of Doberna; to the south of Celje the health resort of Laško; and still more to the south, Rimske Toplice (the name comes from the Old Roman times as it is likely that Old Romans used them too). Apart from the mentioned thermal waters one can take a winter swimming bath also in the ordinary covered swimming-pool in

Kranj. The water is heated up to 27° C. The swimming-pool is not only visited by the Kranj winter swimming enthusiasts but also by many of those coming from Ljubljana and other places.

To Yugoslavia without Visas

Again this year, travellers will be allowed to cross the Yugoslav frontier without a Yugoslav visa, and all they need have is the passport of their own country. They will be able to stay in Yugoslavia for three months at any time between 1st January and 1st November 1968. An act to this end was passed by the Federal Assembly towards the end of December.

Yugoslavs will also be able to travel without visas to over twenty countries, in accordance with bilateral agreements.

Yugoslav Soprano at the Metropolitan

Milka Stojanović, a young soprano from the Belgrade Opera made her debut in the Metropolitan, New York, towards the end of last year, as Leonora in Verdi's »La Forza del Destino«. During her stay in New York, she appeared twice as Ponchielli's Gioconda.

The critics were lavish in their praise of her performances.

Picasso's Works in Zagreb

An exhibition of works by Picasso at the Modern Art Gallery in Zagreb attracted a wide public in this city of rich cultural tradition. Up to two thousand visitors came daily to view the seven oils and sixty drawings which were lent by the Louis Leris Gallery in Paris.

One Million Dollars for »Gypsies«

»I Have Also Known Happy Gypsies« by Aleksandar Petrović, which received the Grand Prix at the Cannes film festival, has attracted wide attention not only in Yugoslavia but also abroad. No Yugoslav picture has ever been so successful. At the beginning of the main autumn season in Paris, for instance, the film was shown simultaneously in five première cinemas.

Apart from receiving the most flattering notices and tokens of recognition for its high artistic level the picture has also been a financial success. It has already earned over 300,000 dollars in only a few months of showing abroad, while since it is still

waiting to be shown in some countries, this sum is expected to go well above one million dollars.

»Gold Feathers« Awarded

Book illustrators from Yugoslavia, Austria, Czechoslovakia and Italy took part in the 9th exhibition of book illustrations in Belgrade, held towards the end of last year. The first prize, the »Gold Feather«, went to Lidiya Osterc of Ljubljana for her illustrations of »Snow-white and Other Tales by Grimm«, published by »Mladinska knjiga« of Ljubljana.

Three »Gold Feathers« plaques were also awarded: to Ančka Gošnik from Ljubljana, Božidar Džemerковиć and Bogdan Krstić of Belgrade.

THE LAND

BY JOŽE SMIT

*Well trampled into a clay floor
in the old homestead, there
you greeted me on my first birthday.
I was still a small child
when first you clasped me, sticking fast
to my legs*

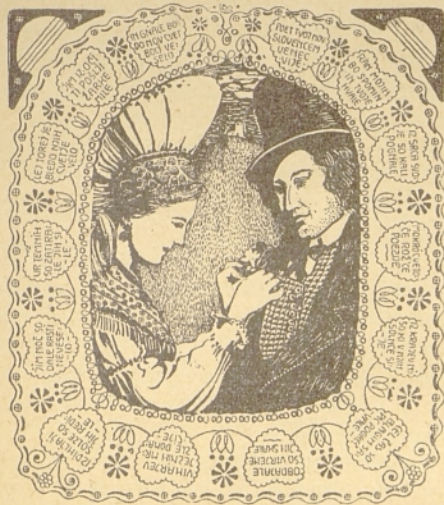
*dry, dusty
moist, clinging
heavy clay reddened soil.*

*Crawling through the door
again I found you waiting
dry, dusty
moist, clinging
under the eaves.*

*Then as I crept on all fours
in the shade of our old gnarled apple,
or roamed with the flock through the
meadows
and goaled the ox at the plow,
you — dry, dusty
moist, clinging
were always along.*

*Shaking you from my ankles
at length I left home,
but still you dog every step
dry, dusty
moist, clinging
to my ankles and heart,
the ancestral curse, and the dream.*

Translated by Lisa S. Meckett

Le 8 février — fête culturelle slovène

Le 8 février 1849 mourait à Kranj le plus grand poète slovène, le dr. France Prešeren. Les années et es décennies passent, mais sa parole nous atteint toujours, nous éveille, nous avertit, nous réjouit et nous instruit. La signification de la parole et de la pensée de Prešeren est d'une étendue indicible pour toute la culture slovène et pour le caractère slovène en général. C'est précisément pour cela que le jour de Prešeren est à la fois aussi la fête de toute la culture slovène. Le dessin que nous publions a paru déjà en 1905 à l'occasion de l'inauguration du monument de Prešeren à Ljubljana. Il a été fait par le peintre Maksim Gaspari. La peinture représente le poète avec la Slovène, autour d'eux se trouve le sonnet »magistral« de sa Couronne de sonnets.

8 de febrero — Feriado cultural esloveno

El 8 de febrero de 1849 murió en Kranj el más grande poeta esloveno: Dr. France Prešeren. Los años pasan pero su palabra nos alcanza, nos impulsa, advierte, alegra y enseña. Invalorablemente grande es el significado de la palabra y el pensamiento de Prešeren para la cultura eslovena. Justamente por esta causa es el Día de Prešeren, a mismo tiempo, conmemoración de toda la cultura eslovena. El grafico que publicamos apareció ya en el año 1905 con motivo de la inauguración del monumento a Prešeren en Ljubljana. Lo realizó el pintor Maksim Gaspari. El cuadro representa al poeta con una eslovena, rodeándolos, fragmentos de su Soneto Corona.

Les oratoires

Du tableau d'un paysage slovène traditionnel font partie les petites églises sur les monticules surplombant les villages, les blancs chemins parmi les champs, les séchoirs à foin sur les versants et évidemment les oratoires. On dit qu'en ce qui concerne les oratoires nous sommes un des pays les plus riches au monde et, en raison de leur grand nombre, nous les comptons déjà pour une de nos particularités.

Nous devons cependant constater que les oratoires ne sont ni une particularité slovène, ni une particularité chrétienne, et cela bien que la plupart de nos ora-

toires aient été édifiés, dans les siècles du féodalisme chrétien. Mais déjà aux temps antiques, les hommes dressaient des pierres verticalement; c'étaient là leurs oratoires. La diversité des oratoires slovènes est aussi une conséquence des différentes impulsions et des différents buts, pour lesquels on les érigea. Au bord des chemins ils se dressaient pour l'orientation des voyageurs, aux lieux où ceux-ci se reposaient, où s'arrêtaient les parrains avec le baptisé ou le convoi funèbre avec le cercueil. Ils se dressaient aux endroits d'un grand accident ou là où un accident avait failli arriver. Ils étaient érigés aussi à titre de reconnaissance ou de conjuration contre les guerres, les catastrophes et les maladies, avant tout la peste.

La vieille pharmacie d'Olimje

Au carrefour, non loin de la Sotla, il y a près de Podčetrtek un grand écriteau de bois avec l'image d'un monastère et une inscription en plusieurs langues: La plus vieille pharmacie d'Europe. Visites Olimje! Fresques uniques. Cette inscription m'attira. J'ai demandé aux gens qui sauraient me dire quelque chose sur la pharmacie; tous unanimement me répondirent de chercher Monsieur Pevec. Il me raconta bien volontiers brièvement toute l'histoire du château et de la pharmacie.

Déjà en 1015 il y avait un petit château à l'endroit où se trouve aujourd'hui le château. Le bâtiment actuel porte l'année 1550; comme châtelains nous rencontrons dans l'histoire surtout des nobles croates. En 1664, le château passa aux mains des moines de Saint-Paul, qui y fondèrent en même temps que le monastère aussi une pharmacie.

Une pièce ronde voûtée dans la tour du château est éclairée par trois petites fenêtres. Tout l'espace est couvert de fresques qui représentent des motifs bibliques et sont liées à la médecine. Les fresques sont nettes et belles, les couleurs magnifiques. Sur les arcs des fenêtres, sur la paroi interne nous trouvons les portaits de tous les médecins connus jusque là et de ceux qui s'occupaient de médecine. Ici l'on voit Salomon, le Christ, Côme et Damien en tant que personnages bibliques, et quelques médecins connus de l'Ancienne Grèce et de Rome.

SLOVENSKA BESEDA V 15. STOLETJU

Cerkvena beseda 15. stoletja odpira vernikovo razmišljanje ne s preprosto vzvišenostjo kot nekoč nagovor brižinskih spomenikov, temveč s tem, da ga spomni na globine življenja in njega zunanji potek tako, da poišče podobo, ki je blizu preprostemu človeku, okrasno zvezo, ki spominja na ljudsko izročilo. Tak jeziku zahteva vsebina spovedi, kjer govori človek o svojem odnosu do boga, do sveta in do samega sebe. Pred bogom stoji človek sam: v tem je že odmev novega duhovnega razpoloženja, ki je pretresalo tedanji svet pred človekovo duhovno sprostitevijo v naslednjem stoletju. Stiški spomenik splošne spovedi, v kateri se vernik odpoveduje hudiču in želi doseči pradedne časti, je slovenski spomenik tega časa.

Besedilo stiškega rokopisa sta pisali dve roki: zapis molitve pred pridigo in molitev Geščena bodi kraljica je zapisal v stari češki pisavi iz časa pred Janom Husom neki ubežni katoliški menih, ki se je zatekel v stiško cisterco, zaznamek nedelj in praznikov z začetkom velikonočne pesmi, splošno spoved in nekaj latinsko slovenskih izrazov pa je napisala druga roka. Stiški cistercijanski samostan je bil eden prvih cistercijanskih samostanov v Evropi, ustanovljen že leta 1136 blizu kraja, kjer je bilo v davnini pomembno kulturno središče v današnjem slovenskem prostoru, najprej v starejši železni dobi, v zgodnjem srednjem veku je bila blizu prafara, pozneje pa samostan, ki je bil zelo pomemben, dokler ga ni v 18. stoletju Jožef II. razpustil, pozneje pa obnovljen v novih razmerah ni več dosegel nekdanje moči.

Zapiski, ki so se ohranili v rokopisnem zborniku z drugimi besedili v latinščini, so za nas pomembna priča, da je imel slovenski jezik v cerkvi veljavo ves srednji vek, četudi se je za to ohranil komajda kak dokaz.

Med njimi je posebej zanimiva spoved slovesna in umetelna sicer, kakor vsa besedila srednjega veka, toda prav nič več togo ujeta v predpisani, po antičnem vzoru prirejani red, ki smo ga spoznali v brižinskih spomenikih. Red je tudi tukaj, toda drugačen: spoved skuša biti prepričljiva in hkrati pretresljiva, skoraj vsaka pomembnejša beseda je podprta z besedami, ki naj jo lepo razložijo in pojasnijo: po tem se naš spomenik razlikuje od verjetnih nemških predlog iz prejšnjih stoletij srednjega veka: **Ja se odpovem hudiču inu nega dejlam inu vsi nega hofarti inu se izpovem inu dalžan dam našimi gospudi.** Tako se začne ta spoved z navidez nadvse stvarnim začetkom, z natančnim pojasnilom, komu in čemu se odpoveduje grešnik: **hudiču in njegovim delom in njegovi nečimrnosti** — red naštevavanja od stvarnega, osnovnega k vzvišenemu splošnemu je pravilo tega spomenika — **našemu gospodu pa se izpove in se čuti njegovega dolžnika**, kar razberemo iz tuje zveze **se dolžan dam.** Tujke iz nemščine imajo posebno vrednost kulturnih besed, ki učinkujejo — slovenščini odmaknjeno — v teh besedilih prav tako slovesno kakor izbrane, redke in stare domače besede. Rekli smo prej **navidez** zaradi tega, ker tako zgrajeno besedilo že v stvarnejših odlomkih vse-skozi estetsko učinkuje, pa je treba takšno besedilo zaradi tega šteti med besedne umetnine.

Estetski učinek je dosežen z nekaterimi stalno ponavljajočimi se sredstvi: pojasnjevanje je uravnoteženo po navadi z dvema besedama, zvezanima z in — takšna zveza v besedilu močneje učinkuje kakor ena sama beseda, včasih pa je ena misel povedana z več stavki, ki se pomensko dopolnjujejo v istem redu, kot smo ga omenili zgoraj: **Ja se dolžan dam, kir sem to prelomil, kar sem oblubil, kadar sem krst prijel, kir sem se od buga obrnil inu od nega zapuvidi, kir sem boga zatajil z mejmi hudejmi dejli inu sem se volnu vdal ti oblasti tiga hudiča, kigar sem se odpovejdal, kadar sem krst prijel, timu sem je do sejga mal volnu služil. Ti ga je...** (Napisano v današnji pisavi, da bi bilo besedilo bližje bralcem. **Ti ga je...** je zaključek, ponovljen na koncu vsake molitve in ga beremo še v Trubarju. V sedmih krajših odstavkih nato grehe nadrobno našteje, da nato sklene svojo molitev s prošnjo bogu, Mariji in vsem svetnikom (zanje uporabi staro obliko svetiki, svetice).

Med nadrobniimi grehi nas omemba spoštovanja nedelj spominja na brižinske spomenike, omemba desetine pa nas prestavi v srednjeveško ureditev. Na ta čas nas spominja tudi pretresljiva osebna izpoved, s katero naj ta srednjeveški človek razkrije svoje srce: **z bridko rejvo mejga srca sem tu bil.** **Bréda Pogorelec**

PLANICA

Vesna in Ellen se vračata z igrišča, na katerem se je ravnokar končala tekma, in Ellen jo vpraša, ali je že kdaj bila v Planici.

»Vsakokrat grem gledat skoke. Prvič sem bila tisto leto, ko so naši in tuji skakalci dosegli take uspehe na novi skalnici.«

»Povej mi še kaj o Planici!« je rekla Ellen.

»Povedati je to težko; to mora vsakdo videti. Premisli samo — široka, ledena strmina skakalnice, kakor velikanski bel slap, spodaj doskočišče, ob strmini na obeh straneh zasnežen gozd, gledalcev pa vsenaokoli toliko, da vidiš samo množico črnih pik. Poročevalci govorijo in vzklikajo, pišejo in snemajo s kamerami in na magnetofonski trak. Nikogar ne vidiš, ki ne bi ves zave-rovan spremljal dogajanje.«

»Jaz jih občudujem, ker so tako pogumni.«

»Da, smučarski skakalci so junaki belega elementa. Veliko poguma, znanja in vztrajne vaje je treba, da se odženeš z odskočišča, iztegneš roke predse, zaplavaš po zraku in se ujameš na doskočišču.«

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Vitorovič

PLANICA

Returning from the basketball court, where the game had just been finished, Ellen asked Vesna whether she had even been to Planica.

"I go to see ski-jumping every time. First I was there when our and foreign ski-jumpers achieved such great successes on the new ski-jump."

"Tell me some more about Planica!" said Ellen.

"It's difficult to tell it; it has to be seen. Just imagine the wide, icy declivity of the ski-jump like a huge white waterfall, the landing-slope below, the snow-covered forest on both sides of the slope, and such a crowd of onlookers everywhere that they seem like a multitude of black spots. Reporters talk and shout, write, shoot pictures with their cameras and record on tape. You can't see anyone that wouldn't be engrossed in the event."

"I admire them because they are so brave."

"Yes, ski-jumpers are heroes of the white element. You have to have a lot of courage, knowledge and continual exercise to take off from the platform, stretch the arms, soar into the air and keep your balance on the landing-slope."

PRONOUN

Relative and Indefinitive Pronouns

The most important Slovene relative pronouns are: *čigar* (whose), *kár* (what, which), *katéri* (who, which, that), *kdór* (who), *ki* (who, which, that). Note the characteristic *r* in all of the above mentioned

pronouns except *ki*. The pronouns *kdor* and *kar* correspond also in their declension with the interrogative pronouns *kdo?* and *kaj?*, the only difference being the ending *r* (*er*): *kdor, kogar, komur, kogar, pri komer, s komer; kar, česar, čemur, kar, pri čemer, s čimer*.

Čigar (whose) refers only to masculines and is not inflected. The pronoun *ki* is not inflected either, but it is in subordinate cases supplemented with the personal pronoun an individual case requires: *miza, ki jo gledam* (the table I am looking at); *mož, ki mu dajejo denar* (the man they are giving money to).

All the other Relatives are inflected as adjectives.

Indefinite pronouns and Adjectives:

They do not represent any definite person or thing but only refer to a certain class without specifying it.

Indefinite Pronouns:

1. *kdó* (anyone), *nékdo* (someone), *níhčè* (no one), *vsákdo* (everyone), etc.
2. *kàj* (anything), *nékaj* (something), *nič* (nothing, not anything), etc.
3. *nobèden* (neither, none).

Indefinite Adjectives:

1. *katéri* (any), *nekatéri* (some), etc.
2. *kákšen* (any, some).
3. *néki* (one, a certain), *vsák* (every, each), *vès* (all), *nobèn* (no, not any).

All the indefinite adjectives have also their feminine and neuter forms.

Declension: The following two pronouns are inflected as the interrogative pronoun *kdo*: *kdo, nekdo*. (Je *kdo* prišel? — Has anybody come? *Nekdo* je prišel. — Somebody has come.) *Nihče* and *vsakdo* are inflected as the relative pronoun *kdor*. In the same way as the interrogative pronoun *kaj* are inflected *kaj, nekaj, nič* (*ničesar*, etc.) is inflected as *kar*. (*Ničesar* ni tukaj. — There is nothing here.)

The declension of indefinite adjectives agrees with that of other adjectives. Only the indefinite adjective *vès, vsà, vsè* is inflected as the demonstrative pronoun *tá, tá, tó*. The two differ only in the accent of the stressed end vowels which are in the declension of *vès, vsà, vsè* always short (*téga: vsèga, pri tém: pri vsèm*, etc.). The reduced vowel *e* appears only in the Nominative and Accusative Sg. of masculines (*ves dan* — all the day).

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

PLANICA

Vesna et Hélène reviennent du terrain de jeu, sur lequel vient de se terminer le match, et Hélène lui demande si elle a déjà été à Planica.

«Chaque fois je vais voir les sauts. La première fois j'y suis allée l'année où nos sauteurs et les sauteurs étrangers ont obtenu de tels succès sur le nouveau tremplin.»

«Dis-moi encore quelque chose sur Planica!» dit Hélène.

«C'est difficile d'en parler; chacun doit voir cela. Réfléchis seulement — la large pente raide glacée du tremplin, comme une gigantesque cascade blanche, en bas le plateau d'atterrissage, le long de la pente raide des deux côtés la forêt enneigée, et des spectateurs tort alentour, tant qu'on ne voit qu'une foule de points noirs. Les reporters parlent et s'exclament, écrivent et

enregistrent avec leurs caméras et sur ruban magnétique. On ne voit personne qui ne suive tout extasié les événements.»

«Moi, je les admire parce qu'ils sont si courageux.»

«Oui, les sauteurs en skis sont les héros de l'élément blanc. Il faut beaucoup de courage, de savoir et d'exercice persévérant pour s'élancer du tremplin, allonger les mains devant soi, planer dans l'air et se rattraper sur le plateau d'atterrissage.»

SLOVNICA

Explication des mots et des formes

Planica — centre de sauts à skis au pied des Alpes Juliennes, où se trouve un des plus fameux trempins au monde.

se vračata (duel) de *vračati se, vrniti se* — retourner, revenir
leden(a); led — glacé(e), de glace; la glace
strmina; strm — pente raide, escarpement; abrupt, escarpé, raide
pika — un point

nikogar, acc. de nikdo — personne

zaverovan — extasié, ravi

ki ne bi spremljal; spremljati, spremi — qui ne suivrait; suivre, accompagner

občudujem; občudovati — j'admire; admirer

da se odženeš; odgnati se — pour que tu t'élances, pour t'élancer; s'élancer

da se ujameš; ujeti se — pour te rattraper; se rattraper

LE PRONOM

Pronoms relatifs et indéfinis

Les pronoms relatifs slovènes les plus importants sont: *čigar* (duquel, dont), *kâr* (ce qui, ce que), *katéri* (lequel, quel), *kdôr* (celui qui) et *ki* (qui). Comme vous avez pu l'observer, tous les pronoms cités (sauf *ki*) comprennent un *r* caractéristique. Les pronoms *kdor* et *kar* correspondent aussi dans la déclinaison aux pronoms interrogatifs *kdo?* et *kaj?* La seule différence est qu'à l'instar du nominatif, tous les cas se terminent par *r* (*er*): *kdor, kogar, komur, kogar, pri komer, s komer; kar, česar, čemur, kar, pri čemer, s čimer*.

Čigar ne se rapporte qu'au masculin et ne se décline pas; *ki* ne se décline pas non plus; cependant, dans les cas subordonnés on le fait passer au cas exigé à l'aide du pronom personnel (*miza, ki jo gledam; mož, ki mu oblačijo plašč* — l'homme à qui l'on met le manteau).

Tous les autres pronoms relatifs se déclinent comme les adjectifs

Les pronoms indéfinis ne représentent pas des personnes ou des choses déterminées, ils n'indiquent que l'espèce en général.

Pronoms indéfinis:

1. *kdó, nékdo* (quelqu'un), *níhčè* (personne), *vsákdo* (chacun), etc.
2. *kàj, nékaj* (quelque chose), *nič* (rien), etc.
3. *nobèden* (aucun, nul).

Adjectifs indéfinis:

1. *katéri, nekatéri* (quelque).
2. *kákšen* (quel).
3. *néki* (quelque), *vsák, vès, nobèn* (aucun, nul).

Tous les adjectifs indéfinis ont évidemment aussi les genres féminin et neutre.

Déclinaison: *Kdo, nekdo* se déclinent comme le pronom interrogatif *kdo*. *Nihče* et *vsakdo* se déclinent comme le pronom relatif *kdor*. *Kaj* et *nekaj* se déclinent sur le modèle de *kaj* interrogatif et *nič* sur le modèle de *kâr* relatif.

Tous les autres pronoms (adjectifs) se déclinent comme les adjectifs, seul le pronom *vès, vsà, vsè* a la même déclinaison que le pronom démonstratif *tá, tá, tó*, à la différence que, dans la déclinaison de *vès, vsà, vsè*, les voyelles accentuées sont toujours brèves (*téga: vsèga, pri tém: pri vsèm*, etc.). L'e muet n'apparaît qu'au nom. et à l'acc. singulier du masculin.

LES NOUVELLES

Le matin — la natation, l'après-midi — le ski — le tout en Slovénie

Il est peu de pays sur le globe terrestre qui peuvent se vanter d'un été éternel, alors qu'ailleurs sévit un hiver rigoureux. Pour ceux qui au cœur de l'hiver désirent nager et se chauffer, cela n'est pas trop difficile en Slovénie, puisque nous avons en divers endroits de la Slovénie des piscines couvertes, surtout dans les stations thermales, où, à côté des possibilités de la natation sportive, l'eau a aussi un effet curatif.

La station thermale la plus moderne en Yougoslavie est sûrement celle de **Cateške Toplice**, avec une température de l'eau de 57° C. Au-dessus de l'eau qui soigne les maladies de la colonne vertébrale et des articulations, les douleurs rhumatismales et autres, est suspendue une couche protectrice de vapeur, qui protège les baigneurs contre l'air froid extérieur, puisque la piscine est en plein air. En Basse Carniole (Dolenjska), on peut se baigner aussi en hiver dans les piscines couvertes de Dolenjske Toplice et de Šmarješke Toplice. En Styrie on connaît la station thermale de Medijske Toplice entre Zagorje et Trojane, tandis qu'aux environs de Celje il y a trois stations thermales: Dobrna est la station aménagée de la façon la plus moderne, au sud de Celje se trouve la station de Laško, et plus au sud encore la station de Rimske Toplice (ainsi nommée parce qu'elle fut déjà exploitée, dit-on, par les anciens Romains).

À côté des stations thermales, on peut se baigner en Slovénie en hiver encore dans la piscine couverte de Kranj, où viennent se baigner aussi les gens de Ljubljana. L'eau y a 27° C.

Le centenaire du premier quotidien slovène

Le 2 avril 1968, il y aura exactement cent ans que le premier quotidien slovène «Slovenski narod» (La Nation Slovène) a commencé à paraître à Maribor. Les premiers rédacteurs de ce journal furent Anton Tomšič et Josip Jurčič. La célébration centrale de cet important anniversaire aura lieu à Maribor. Les organisateurs ont conscience que ce n'est pas seulement une fête des journalistes slovènes, mais la fête

de toute la nation slovène. À côté de cette célébration, il y aura à Maribor plusieurs manifestations culturelles importantes, entre autres les expositions de l'histoire de la presse slovène et de la photographie du journalisme. On invitera aux fêtes aussi les représentants de la presse de l'Autriche, de l'Italie et de la Hongrie.

La mode du pays et la mode étrangère

La foire annuelle de la confection, des tissus de mode, du tricot, des articles de l'industrie du cuir et de divers articles de mode, organisée tous les ans en janvier par la Foire Economique de Ljubljana, éveille de plus en plus d'intérêt dans les autres pays. À la foire de cette année «La Mode 68», qui se déroula du 13 au 21 janvier, il y eut au total 189 exposants, dont 20 entreprises d'Autriche, d'Allemagne et d'Italie. Le nombre des exposants étrangers serait plus grand encore si — malgré une nouvelle salle d'exposition — la place n'avait pas manqué. En même temps que par la foire, un grand nombre de visiteurs ont été attirés aussi par les revues de la mode, qui sont les premières annonciatrices des courants de mode des créateurs du pays pour cette année.

Les photographies yougoslaves à Mexico City

Dans la capitale du Mexique, à la fin de l'année dernière on a inauguré l'exposition de «La Photographie de Yougoslavie». L'exposition fut organisée au Musée National à l'Institut Pédagogique et l'on a exposé de nombreuses photographies de toute la Yougoslavie, représentant la situation avant et après la guerre et le riche développement des dernières vingt années. À côté de cette exposition il y eut encore plusieurs autres manifestations occasionnelles.

Rogaška Slatina se modernise

La station thermale fameuse de Rogaška Slatina augmentera encore ses capacités au cours de cette année. Maintenant on a à Rogaška Slatina au total 14 hôtels avec environ 1500 lits, 5 restaurants et une sé-

rie d'autres ouvrages. Cette année, on modernisera deux hôtels et on construira un nouveau restaurant. Et surtout on augmentera la capacité de remplissage de l'eau minérale connue de Rogaška Slatina, et cela des 24 millions de bouteilles actuels à 40 millions de bouteilles par an. À l'aide d'une nouvelle chaîne mécanique, on pourra remplir en une heure 16.000 bouteilles, tandis que la capacité actuelle n'est que de 4000 bouteilles à l'heure.

Le roman d'Ivan Potrč «A la campagne» en anglais

Le professeur de polonais à l'Université de Londres, Leeming, prépare la traduction anglaise du roman de Potrč «A la campagne», qui paraîtra en anglais avec une préface adéquate. Le Comité londonien de l'UNESCO s'intéresse à l'édition de cette traduction de la littérature slovène, ce qui est certainement la meilleure garantie que cette oeuvre d'un écrivain slovène se frayera son chemin dans le vaste cercle des lecteurs anglophones.

Une dissertation sur Prešeren dans une revue allemande

Le prof. dr. Anton Slodnjak, présernologue connu, a publié dans un des derniers cahiers du recueil «Aus der Geisteswelt der Slawen», édité par le séminaire de philologie slave à l'Université de Munich, Allemagne Occidentale, une dissertation intéressante sous le titre «France Prešeren innerhalb der Weltliteratur» (France Prešeren dans la littérature mondiale). Le savant littéraire connu conclut sa dissertation par la constatation que, par la perfection artistique de sa poésie, Prešeren a acquis le droit à une place d'honneur parmi les plus grands poètes de la littérature mondiale.

Capillas

Al aspecto de tradicionales regiones eslovenas pertenecen, iglesias en las colinas sobre los pueblos, blancos caminos entre los campos, parvas en las laderas y, claro está, capillas. Justamente por las capillas, decimos que somos uno de los países más

ricos del mundo y, a causa de su gran número, las contamos como nuestra particularidad.

Sin embargo debemos recalcar que las capillas no son particularidad eslovena ni tampoco religiosa si bien, la mayoría de ellas tuvieron su origen en la época feudal. Ya en la antigüedad el hombre colocó piedras verticalmente y éstas fueron su capilla. La diferencia de las capillas eslovenas es consecuencia de distintos impulsos de los cuales éstas crecieron, de distintos fines a causa de los cuales las edificaron. A los lados de los caminos orientaban a los peatones; en los lugares en que éstos se detenían a descansar cuando llevaban un pequeño a bautizar o acompañaban en un entierro, también estaban. Estaban es sitios donde ocurrieron graves desgracias o donde éstas estuvieron a punto de suceder. Las edificaban como agradecimiento o como amuleto contra guerras, catástrofes, enfermedades y, sobre todo, epidemias.

La vieja farmacia de Olimje

En el cruce de las calles, no lejos del río Sotle, junto a Podčetrniku, se encuentra un gran letrero de madera, en el una foto del convento y escrito en varios idiomas: «La mas vieja farmacia en Europa. Visiten Olimje. Unicos frescos.» Esta inscripción me atrajo. Pregunté a los pobladores quien me sabría decir algo sobre esta farmacia y todos me respondieron que buscara al Sr. Pevc. Encantado me contó, en pocas palabras, la historia del castillo y la farmacia.

Ya en el año 1015 se encontraba ubicado en el lugar donde hoy se encuentra el castillo, un pequeño castillo.

La construcción actual data del año 1505 y como dueños de castillos encontramos en la historia, la mayoría de familias feudales croatas. En el año 1664 el castillo pasó a ser propiedad de los paulitanos croatas quienes, conjuntamente con los monjes, construyeron también la farmacia.

La pieza circular en la torre del castillo está iluminada por tres pequeñas ventanas. En todas las paredes se encuentran frescos que representan motivos bíblicos y están ligados a la curación. Los frescos son claros y bellos, los colores hermosísimos. En las arcadas de las ventanas, en la pared inte-

rior, encontramos retratos de los hasta entonces conocidos médicos y aquellos que se dedicaban a la curación. Aquí están Salomón, Cristo, Cosmo y Damián como personajes bíblicos y algunos conocidos médicos griegos y romanos.

Olimje con su vieja farmacia, su convento y sus lindos alrededores fomenta el turismo en esta región de la tierra eslovena. Esto es también justo pues todos encuentran aquí algo para ver.

De mañana, nadar; de tarde, equiar, todo en Eslovenia

Existen pocos países en la esfera terrestre que se enorgullecen de su constante verano mientras en otros lugares comienza el crudo invierno. Muchos entre nosotros, durante el frío invierno, añoramos el sol del verano y la natación y esto en Eslovenia no es difícil pues en distintos lugares se encuentran piscinas cubiertas sobre todo en las fuentes termales donde el agua ofrece, además de las posibilidades deportivas, también su efecto curativo.

Las más modernas fuentes termales de Yugoslavia, sin lugar a dudas son las de Čateške donde el agua tiene una temperatura de 57 grados C. Sobre el agua, que cura enfermedades de la columna vertebral y articulaciones, reuma y otras, se eleva una protectora capa de vapor que aísla a los bañistas contra el frío del aire exterior pues la piscina se encuentra al aire libre. En Dolenjska nos podemos banar en invierno en las piscinas cubiertas de las fuentes termales Dolenjska y Šmarješka. En Štajerska es famoso el centro curativo de Medijske entre Zagorje y Trojana. En los alrededores de Celje se encuentran tres fuentes termales, la mas modernamente equipada es Dobrna. Al sur de Celje se encuentre el centro curativo Laško y mas al sur aún, Rimske (este nombre se debe a que ya los romanos utilizaban estas fuentes termales)

En invierno también podemos bañarnos en la piscina cubierta de Kranj a donde concurren a bañarse, no solo los lugareños, sino los pobladores de Ljubljana. El agua tiene 27 grados.

Los 100 años del primer diario esloveno

El 2 de abril de 1968 se cumplirán exactamente los 100 años desde que se comen-

zó a editar en Maribor, el primer diario esloveno «Slovenski narod» (Pueblo esloveno). Los primeros editores fueron Anton Tomšič y Josip Jurčič.

Maribor será el centro de los actos conmemorativos de este significativo aniversario. Los organizadores son concientes de que esto no es solamente celebración de los periodistas eslovenos sino fiesta de todo el pueblo esloveno. En Maribor tendrán lugar importantes actos culturales como ser la exposición sobre la historia del periodismo esloveno y fotos periodísticas. A estos actos serán invitados representantes del periodismo de Austria, Italia y Hungría.

La moda nacional y extranjera

La exposición de confecciones, telas, tejido, artículos de cuero y otros productos de la moda, que prepara cada año, en enero, Gospodarsko razstavišče en Ljubljana, despierta en otros países cada vez mas interés. En la exposición de esta año: Moda 68 que tuvo lugar desde el 13 al 21 de enero, expusieron 20 casas de Austria, Alemania e Italia en un total de 189 expositores. El número de expositores extranjeros hubiese sido mayor si, a pesar de haberse construido una nueva sala de exposiciones, no hubiera faltado espacio expositivo. Conjuntamente con la exposición atrajeron a los numerosos visitantes los desfiles de modelos que son los primeros en hacernos conocer las inclinaciones de los creadores nacionales en el año que comienza.

Fotografías yugoslavas en Ciudad de Méjico

En la capital mejicana, a fines del año pasado, inauguraron la exposición «Fotografías yugoslavas». La exposición tuvo lugar en el Museo Nacional junto al Instituto Pedagógico y expuestas fueron numerosas fotografías de toda Yugoslavia que mostraban la situación yugoslava de post-guerra y también de antes de la guerra como asimismo el riquísimo desarrollo del país en los últimos veinte años. Conjuntamente con la exposición, tuvieron lugar otras manifestaciones culturales concordantes con ella.

Rogaška Slatina

El mundialmente conocido centro curativo de Rogaška Slatina aumentará, este año, sus posibilidades. Actualmente cuentan en Rogaška Slatina con un total de 14 hoteles con alrededor de 1500 camas, 5 restaurantes y otras dependencias. Este año modernizarán dos hoteles y construirán un nuevo restorán. Pero, ante todo, aumentarán las posibilidades de embotellamiento de la conocida agua mineral de Rogaška de los actuales 24 millones a 40 millones de botellas al año. Con la nueva maquinaria se podrán llenar 16000 botellas en una sola hora mientras que, hasta ahora, solo se llenaban 4000 botellas a la hora.

Debate sobre Prešeren en una revista alemana

El conocido estudioso de Prešeren, Prof. Dr. Anton Slodnjak, en uno de los cuadernillos de »Aus der Geisteswelt der Slawen« que edita el seminario para la filología eslovena de la Universidad de Munich, Alemania Occidental, publicó un interesante debate titulado: »France Prešeren innerhalb der Weltliteratur« (France Prešeren en la literatura mundial). El conocido literato cierra su debate con la conclusión de que Prešeren con el aporte artístico de su poesía, se ganó el derecho a un lugar de honor entre los más grandes poetas de la literatura mundial.

Tudi otroci so bili navdušeni nad izletom v Slovenijo

V mnogih državah po svetu številni naši rojaki že z nestrpnostjo pričakujejo poletja, ko bodo spet lahko prišli na obisk v drago Slovenijo. Že v pretekli številki Rodne grude smo poročali o skupinah, ki se pripravljajo na potovanje v ZDA. Podobno je tudi drugod, tako v raznih evropskih deželah, kakor tudi v Latinski Ame-

riki ali Avstraliji. V prihodnje bomo pisali o tem še več, danes pa objavljamo še spominek iz lanskega leta: pismo, ki nam ga je poslala naša rojakinja iz Clevelanda po vrnitvi nazaj v Ameriko. Sicer pa naj nam govori sama:

Prejela sem julijsko in avgustovsko številko Rodne grude ter jo prebrala z velikim zanimanjem. Ker sem rojena že v Ameriki, so zame nekatere besede precej težke, zato sem se morala seveda večkrat posluževati slovensko-angleškega slovarja. Omenim naj še, da sem naročnica vaše revije že skoraj 4 leta.

Morda se boste začudili, zakaj pišem to pismo. No, v rubriki »Novice iz matice« ste pisali o otrocih iz Clevelanda, Ohio, ki so obiskali vaš urad, in omenili ste, da pojejo v mladinskem pevskem zboru krožka št. 2 SNPJ. Morda se nas več ne spominjate; to smo bili namreč prav mi. Naša skupina, precej majhna, 51 potnikov, je prispela v Jugoslavijo 8. junija.

Naši otroci so nad tem izletom navdušeni in že komaj pričakujejo ponovnega obiska. Naučili so se celo nekaj slovenskih besed.

Ob koncu vas vse najlepše pozdravljam in se vam zahvaljujem za gostoljubje. Vaša

Jennie Zaman, tajnica krožka 142 SNPJ

Dear Members of Matica:

Received your July and August edition of Rodna Gruda and read it with great interest. Being American born I find some words difficult, however I do have a Slovene-English dictionary which I consult frequently. I also wish to mention that I have been a subscriber to your magazine nearly 4 years.

You are probably wondering why I am writing this letter, well, in your article »Novice iz Matice« you wrote about 3 children from Cleveland, Ohio, who visited your office and that they sing with S.N.P.J. Circle 2. Our children who accompanied us on our visit to your country are also members of S.N.P.J. Circle 2. You probably do not remember us, however we did pay you a visit. Our group, rather small, 51 passengers, arrived in Jugoslavija on June 8.

Our children enjoyed their trip tremendously and are anxiously awaiting a return visit. They even managed to learn many Slovene words.

In closing, I wish to send you all my best regards and to thank you for your wonderful hospitality. Your were all just wonderful!

Sincerely yours, Jennie Zaman, Lec'y of Lodge 142

»Records teaching the Slovene Language«

I was most interested to read (in your September 1967 issue) of the projected issue of a set of records teaching the Slovene language. I wish professor Toporišič great success in his work.

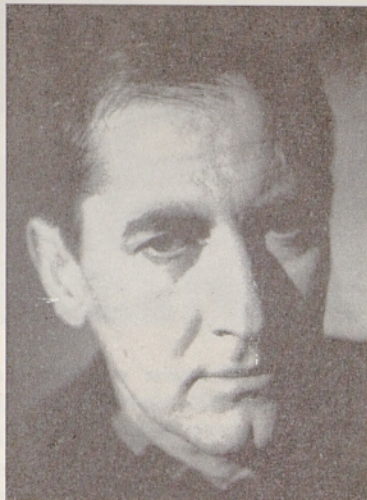
In the meantime, I would be grateful to know about some other kinds of Slovene records. Can you give me a list of available recordings and their prices a) of Slovene literature and b) of Slovene classical music? I am particularly interested in operas and songs.

I am also anxious to know if you have any textbooks available for English-speaking people desiring to study the Slovene language. I have not yet found any such texts in this country.

Yours very truly Melissa Crusier

American slovenian children Jeanette Zaman, John Copic Jr. and Joseph Zaman last year at Dvor near Žužemberk. — Naši slovenski otroci iz Amerike preteklo leto na Dvoru pri Žužemberku

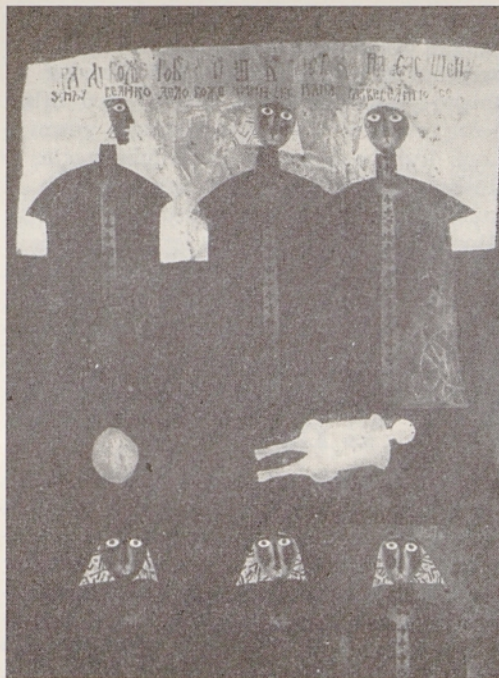
Akademski slikar Jože Ciuha
Jože Ciuha: Nosečnica, 1967

Slikar Jože Ciuha razstavlja v Ljubljani

Res, da poznamo Jožeta Ciuho predvsem kot ilustratorja, saj je ilustriral in opremil razsežno vrsto knjig — tudi strani Rodne grude pogosto krase njegove odlične ilustracije — vendar ob svojem ilustratorskem ustvarjanju ni zanemaril »čistih« slikaških stvaritev. Vendar pa je te doslej razstavljal večkrat v tujini kot doma.

Ciuha je nemiren duh in je hotel videti svet od blizu. Prepotoval je mnoge dežele, si jih ogledal, napisal o njih tri debele knjige, se tam učil in sam učil druge. Slike, ki so mu jih navdihnile potovanja po tujih deželah, je tam tudi razstavljal; tako je imel samostojne razstave v Rangunu, v Kamazooju, v Los Angelesu in še marsikje.

Letos pa je pripravil razstavo svojih slik tudi v Ljubljani. Te slike odlikujejo nežne nianse tonov in barv ter domiselno in občuteno risanje drobnih odtenkov človekovega hrepenenja po lepoti. Njegova najljubša tehnika je poleg olja slikanje na steklo. Prav v tem načinu je dosegel velikopopolnost izražanja in je s svojo ljubljansko razstavo vzbudil mnogo zanimanja in občudovanja.

Dela pisatelja Antona Ingoliča med največkrat prevajanimi

Slovenska književnost si vse bolj utira pot v svet, najlaže seveda na področju ostalih jugoslovanskih republik in jezikov, nato na jezike ostalih slovanskih narodov, pa tudi na druge evropske in nekatere neevropske jezike. Med največkrat prevajanimi slovenskimi avtorji je prav pisatelj Anton Ingolič, ki ga dobro poznajo tudi številni slovenski izseljenci, saj je bil že večkrat med njimi, snov iz izseljenskega življenja pa je v njegova dela pogosto vpletena. V srbohrvaščino so prevedena naslednja njegova dela. Romani: Kje ste Lamutovi?, Nebo nad domačijo, Stavka, zbirka novel Enajstorica živih, dve noveli pod naslovom Na prelomu, mladinski roman Pot po nasipu, mladinska povest Deček z dvema imenoma (dve izdaji), mladinska povest Tajno društvo PGC (v šestih izdajah) in drama Likof.

V češčino so prevedeni romani: Lukarji, Na splavih, Kje ste, Lamutovi?, Vinski vrh (prvi del: Žeja), mladinska povest Tvegana pot in mladinska povest Tajno društvo PGC.

V slovaščino je prevedena mladinska igra po istoimenski povesti Tajno društvo

PGC in roman Žeja, v bolgarščino pa zbirka novel Oči.

V nemščino so prevedena naslednja Ingoličeva dela: romana Na splavih in Žeja. Tik pred izidom pa so še naslednji prevodi: roman Gimnazijka v srbohrvaščino, slovaščino in poljščino, mladinski roman Mladost na stopnicah v ruščino in srbohrvaščino ter roman Na splavih v ukrajinsko.

J. P.

Plošča Linhartovemu Matičku

V Novem mestu so 8. februarja na fasadi hiše, kjer so pred 120 leti, 6. januarja 1848, prvič na Slovenskem zaigrali Linhartovo veseligo Ta veseli dan ali Matiček se ženi, odkrili spominsko ploščo. Linhartovo delo je bilo v Novem mestu uprizorjeno pred marčno revolucijo. Zaigrali so ga novomeški rodoljubi pod vodstvom režiserja Pollaka. Predstavo, ki so jo morali kasneje zaradi velikega zanimanja ponoviti, si je ogledalo več kot 300 ljudi.

Z odkritjem plošče Linhartovemu Matičku so v Novem mestu proslavili tudi slovenski kulturni dan, obletnico Prešernove smrti.

Rojak Zoran Mušič razstavlja v Galerie de France

V reprezentančni umetnostni Galerie de France v Parizu so odprli osebno retrospektivno razstavo 25 izbranih del znanega pariškega slikarja in grafika, našega rojaka Zorana Mušiča. Razstava vzbuja veliko zanimanje in tudi kritika je ponovno potrdila sloves tega umetnika. Že v razstavnem prospektu piše, da sodi Mušič med najvidnejše sodobne evropske umetnike, saj je imel doslej (v letih od 1947 do 1967) razstave po vsej Evropi. Skupaj je sodeloval v tem obdobju na 116 večjih mednarodnih razstavah ter med drugim dobil nagrado na drugem grafičnem bienalu v Ljubljani, trikrat nagrado na beneškem bienalu in dve nagradi mesta Pariza.

Madžarski prevod slovenskih ljudskih pesmi

Pred kratkim je Pomurska založba izdala zbirko slovenskih ljudskih pesmi v madžarskem prevodu znanega madžarskega prevajalca dr. Avgusta Pavla. Uvod in

NOVE KNJIGE

Roman »Med strahom in dolžnostjo« Karla Grabeljška (izdala ga je Mladinska knjiga) je avtorjevo doslej najpomembnejše delo in eden najboljših slovenskih tekstov, ki oživljajo čas naše narodnoosvobodilne vojne. Pripoved, ki nosi podnaslov »Kronika osamele domačije« je napisana doživeto in neposredno. Opisuje tragično usodo kmetov, vezanih na zemljo, ki so nesebično pomagali partizanom, obenem pa živeli v večnem strahu pred maščevanjem okupatorjev in domačih izdajalcev.

Matevž Hace pa je s svojim romanom »Korenine se trgajo« opisal slovenskega kmeta v času po končani vojni, ko mladi kmečki rod pod silo razmer industrializacije in združne kolektivizacije zapušča zemljo, še nedavno neizčrpno rednico mnogih rodov. Pisatelj gleda pred seboj propad starega kmečkega življenja, ki tragično spreminja predvsem življenje starejših kmečkih ljudi. Knjigo je izdala založba Obzorja v Mariboru.

Pri isti založbi je izšla knjiga Lojza Zupanca »Krvavi zid«. Tudi ta posega v zgodovino našega osvobodilnega gibanja. Knjiga je razdeljena v dva dela; prvi del vsebuje partizanske zgodbe po ljudskem izročilu, ki jih je pisatelj nabral med kmečkimi ljudmi na Gorenjskem. Drugemu delu svoje knjige je dal naslov »Črtice« in so nastale iz spominov na lastna in tuja doživetja ob »krvavem zidu« naše zgodovine. Knjigo je lepo in vsebinsko primerno ilustriral slikar Ive Šubic.

Tudi Nada Kraigher je s svojim romanom »Moj Lonja« segla v revolucionarno in vojno dobo našega naroda. »Moj Lonja« je intimno napisana zgodba o času, ki ni bil niti malo naklonjen intimnosti in mladi ljubezni, o času, ki je terjal od mladosti možatost, odločnost in odrekanje. To je roman o ljubezni dveh revolucionarjev in hkrati roman o revolucionarnem času, roman o mladosti, ki sanja o svojem svetu in ga skuša uresničiti. Toda neusmiljeni čas jima ne da dočakati srečni jutrišnji dan. Knjigo je izdala založba Mladinska knjiga.

Izšla je tudi knjiga Marje Cerkovnikove **Devet sončnih dni**. V izboru je zbranih vrsta modernih, optimističnih pravljic iz sveta in življenja današnjega otroka. Odlikuje jih prikupna življenjska modrost, ki ni nikjer vsiljiva, ampak se ponuja otrokom veselo in neposredno. Ilustracije k zgodbicam je narisala Marjanca Jemec-Božič.

Pisateljica Branka Jurca je za svojo novo knjigo **Beli konjič** priredila izbor svojih sodobnih vedrih pravljic, ki jih poznajo že mnogi naši šolarji. S podobami jih je bogato opremila Roža Piščanec. Poleg enobarvnih ilustracij bogatijo lepo knjigo tudi barvne priloge na umetniškem papirju.

Tudi Mira Mihelič je pripravila izbor pravljic v knjigi **Puhek**. Pravljica o Puhku se začne v kočarici, ko je bil Puhek še majhen in nebogljen, pozneje z njim rastejo in spreminjajo svojo vsebino vzporedno z njegovim razvojem. Mira Miheličeva zna tenko prisluhniti otroškemu srcu in se mu tudi

obsežne opombe k posameznim pesmim je napisal dr. Vilko Novak, ilustriral pa jih je prekmurski rojak slikar Lajči Pandur. V zbirko je uvrščenih 22 pesmi, med njimi nekaj motivov o Kralju Matjažu, pesmi o Lepi Vidi, o Pegamu in Lambergarju, o Rošlinu in Verjanku ter vrsta drugih iz raznih zbirk od Vrazove do Štrekljeve in Glonarjeve. Ta knjiga je lep prispevek k madžarskemu spoznavanju slovenskega ljudstva in naše folklore ter pomeni nov kulturni most k najbližjim panonskim sosedom.

Vrsta nagrad za Lidijo Osterc

Če boste prelistali številke Rodne grude izpred dveh in treh let, boste na straneh Otroci berite, našli ilustracije znane slovenske ilustratorke Lidije Osterc, ki je v zadnjih letih dobila skoro ducat pomembnih nagrad, priznanj in diplom doma in v tujini. Prav pred kratkim ji je bilo podeljeno »zlato pero Beograda« za ilustracije v knjigi »Sneguljčica in druge Grimmove pravljice«. Grimmove pravljice so ji ostale v živem spominu še iz otroških let, saj jih je imela od vseh pravljic najrajši. Tako ji je svet Grimmovih pravljicnih figur še zmerom jasno pred očmi in takega tudi prikazuje v svojih ilustracijah.

Več priznanj so ji prinesle tudi ilustracije in oprema Milčinskega pravljice »Desetnica«. Za to knjigo je dobila lani Levstikovo nagrado; na veliki mednarodni razstavi knjig v Moskvi je bila »Desetnici«, kot najlepši knjigi na razstavi, podeljena diploma; na 4. mednarodnem sejmu knjig za otroke in mladino v Bologni pa so ji ilustracije »Desetnice« prislužile »pohvalo«.

V januarju je v družbi slovenskih slikarjev Milana Bizovičarja, Jožeta Ciuhe, Ančke Gošnikove, Rože Piščanec, Iveta Seljaka in Marlenke Stupice s svojimi ilustracijami sodelovala na razstavi slikanic, ki jih je priredil Kunstgewerbemuseum v Zürichu. V obsežnem katalogu je reproducirana prav njena ilustracija iz slikanice Ivana Cankarja »Pehar suhih hrušk«.

Lidija Osterc v svojem delu uživa, vesela pa je tudi nagrad in priznanj, saj jo spodbujajo k novemu delu in nenehnem snovanju.

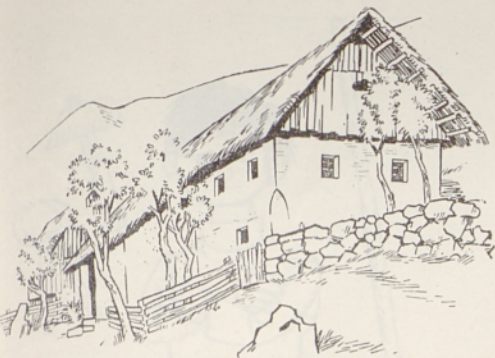
V Nazarjah v Savinjski dolini je konec preteklega leta slikar samouk Jože Horvat Jaki zgradil prvo privatno umetniško galerijo v naši deželi. Poleg razstavnih prostorov ima slikar tudi stanovanje in slikarski atelje. Na spodnji sliki Jože Horvat Jaki v galeriji

Krstna predstava domače mladinske igre

Mladinsko gledališče v Ljubljani je v počastitev stoletnice slovenskega gledališča uprizorilo domačo odrsko novost »Narobe stvari v mestu Petpedi«. Veselo in domiselno napisano igrjo, ki prikazuje priljubljen pravljicni motiv o spopadu mladostnega poguma s strahovladno in nasiljem, je zasnoval pisatelj Leopold Suhadolčan. S prikupnimi in prijetnimi melodijami, ki so prave otroške popevke, je predstavo obogatil skladatelj Urban Koder.

Finžgarjeva rojstna hiša — kulturni muzej

V vasi Dosloviče, med Begunjami in Žirovnico, stoji starosvetna kajza, ki bo v bližnji prihodnosti postala kulturni spomenik. V njej se je 9. februarja leta 1871 rodil naš priljubljeni pisatelj Franc Saleški Finžgar. Kot človek in umetnik se je uvrstil med tiste Slovence, ki jim bosta vedno veljala naša hvaležnost in spoštovanje.

Namen, da se Finžgarjeva rojstna hiša, ki je tudi dragocen spomenik starega kmečkega stavbarstva, preuredi v muzej, so podprle mnoge družbene in kulturne organizacije, zlasti pa slovenska mladina, ki po vseh šolah zbira prispevke za odkup in preureditev pisateljevega rojstnega doma. Vsa stvar teče že kakka štiri leta. Kranjski zavod za spomeniško varstvo je najprej pripravil sedanjemu lastniku Knafliju načrte za novo hišo. Lani pa se je za taknilo prav tedaj, ko so na občini ugotovili, da nimajo 15 milijonov starih dinarjev za postavitve take hiše. Knafljevi pa da bodo preuredili svoj stari dom po svoje. Tedaj so jeseniški šolniki ustanovili odbor za odkup in preureditev Finžgarjeve rojstne hiše. Ustanovili so tudi sklad in pozvali slovensko kulturno javnost, naj pomaga uresničiti načrt.

Pisatelj Finžgar je rad hodil domov na obisk in obujal spomine. S starčevsko roko se je prijel za podboje in prestopil prag svojega rojstnega doma. Zadnjič ga je obiskal četrtega avgusta 1957. Knafljeva gospodinja se ga spominja tako živo, kot bi bil včeraj na obisku. Kadar je sedel za kmečko mizo, za katero je tolikokrat sedela njegova mati in razmišljala o Francljevi bodočnosti... »Student naj bo... Tako je rekel gospod!« Oče pa je bil za-

mišljen in je pridno šival obleke. Skromna domačija je zahtevala pridne ljudi. Kasneje, ko je bil France že študent, so se Finžgarjevi preselili v novo hišo, ki so si jo zgradili na Breznici.

Pisatelj pa se je v svojih delih često vrnil v svoj prvi dom. Bil je tedaj že gospod z Mirja v Ljubljani, kjer je stanoval v lepi vili, za katero mu je napravil načrt njegov prijatelj arhitekt Jože Plečnik. Toda otroško nežno čustvo ga je tudi pri petinosemdesetih letih ponovno gnalo v reber pod mogočni Stol. To je bilo zanj doživetje, ki je bilo tako daleč onkraj vsakdanjih skrbi in okolja. Tam je imelo začetek njegovo življenje in vse, kar nam danes pomeni nekaj živega, ko beremo njegova dela, vse to je moralo imeti svoj dom.

Zato odbor za odkup Finžgarjeve rojstne hiše trka na kulturno zavest in razumevanje nas vseh. Svojo nalogo šteje za dolžnost našega naroda. Kako tudi ne bi bila, saj pride že sedaj letno osem do deset tisoč ljubiteljev Finžgarjeve umetnosti obiskat pisateljevo rojstno hišico.

R. V.

Pravljice s plošč

Najbrž je ni igrače, ki bi naredila otroku toliko veselja in zabave kot plošča s pravljico. Pa ne le veselja. Ob vnetem poslušanju se otroku mimogrede vtisnejo v uho novi izrazi, umetniška melodija stavka mu postane domača in nevede in nehotе jo bo prej ali slej začel posnemati.

Mnogi starši so že spoznali veliko vrednost pravljic na ploščah, zato jih radi kupujejo svojim otrokom.

Pred kratkim so spet izšle štiri take plošče: Mire Miheličeve priakupna zgodba o Puhku v Benetkah, narodni pravljici Mojca Pokrajculja in Hvaležni medved, Franceta Bevka Naše živali in zgodbici Tik Tak ter Klobuček, petelin in roža, ki jih je napisala tudi bralcem Rodne grude dobro znana pisateljica Ela Peroci.

Vsem tem pravljicam so posodili glas naši dramski umetniki, nekatere pa spremlja tudi glasba, ki so jo napisali slovenski skladatelji.

Mnoge od vas bo razveselila plošča, na kateri poje pevski zbor Tone Tomšič nekaj domačih pesmi: Kaj ti je deklica, Dečle, to mi povej, Ribce po murjici plavajo in še nekatere.

tako približati, da z otrokom vred zaživi v svetu njegove domišljije. Tudi to knjigo je ilustrirala Marjanca Jemec-Božič.

Kot zadnjo knjigo naj omenimo knjigo Vide Brest: **Potovanje v Tunizijo**. Potopis Vide Brestove je zanimiv in svojski. To so za mladega bralca prirejene vtisi s potovanja, ki so urejeni v okvir potopisa, lahko pa so tudi pisma prijatelju o življenju, ki ga je pisateljica spoznala na svojem potovanju po tuji deželi. Knjiga je polna zanimivih opaznanj, ki mladega bralca pritegnejo in mu nemara vzbude željo, da bi tudi sam nekoč obiskal te kraje in jih spoznal.

Ob 100-letnici slovenskega dramatičnega društva je založba Madinska knjiga izdala tri najpomembnejša dramska dela Bratka Krefta: **Celjske grofe**, **Veliko puntarijo** in **Kranjske komedijante**. Vsa tri dela obujajo zgodovinske dogodke naše preteklosti. »Celjski grofje« veljajo za prvo verno sliko Celjanov v naši literaturi. Tudi v »Veliki puntariji« je Bratko Kreft prvi, ki je s temeljitim poznavanjem zgodovinskih dejstev o slovenskih kmečkih uporih razgrnil junaško, vendar s kritičnim peresom narisano in zato verno podoba tistih dni. »Kranjski komedijanti« pa so duhovit slavospev vsem tistim, ki so botrovali rojstvu slovenske dramatike in gledališča in kot pravi avtor spremne besede Dušan Moravec »najvedrejša, najčistejša in najlepša slovenska komedija«.

Zavod Borec je izdal II. del romana **Ukana**, ki ga je spisal Tone Svetina. V prvem delu tega vojnogodovinskega romana nam avtor pripoveduje o bojih naših brigad na Gorenjskem in Primorskem v dramatičnem času po italijanski okupaciji. V drugi knjigi pisatelj nadaljuje zgodbo in jo razširja na boje okoli Idrije in na važne diverzantske akcije v Postojnski jami, Trstu in drugod. V okviru teh razgibanih zunanjih dogodkov se nadaljujejo življenske in ljubezenske zgodbe posameznih junakov, ki smo jih spoznali že v prvem delu.

Novi roman Pavleta Zidarja **Oče naš** — izdala ga je mariborska založba Obzorja, je nadaljevanje romana »Sveti Pavel«, ki je izšel pred dvema letoma. Pisatelj nam v tem delu slika Dolenjsko nekaj let po vojni, primitivno kmečko življenje, obenem pa razkriva smešno bridke smernice človeškega življenja.

Kakor vsako leto ob tem času, je tudi letos izšla vrsta knjig za otroke. Malo večjim (od 13. do 14. leta) je namenjena Iga Tratnika **Mladost**, ki jo je izdala založba Mladinska knjiga. Zgodba iz dijaškega življenja se odvija v svetu prvih petošolskih ljubezni in v svetu zdravega športnega tekmovanja. Povest je polna vedrine in mladostnega poleta.

Sto let stara literarna umetnina **Pastir** izpod peresa Matije Valjavca, vnetega zapisa-valca ljudske pripovedi, je znova zaživela polno življenje z barvnimi podobami slikarke Marlenke Stupičeve. Tokrat bodo ob slovenskem ponatisu dobili »Pastirja« tudi srbski, hrvaški, madžarski, slovaški in nemški otroci.

Tone Pavček:

KROF

TETA LIZA, TETA LIZA
NAM JE SPEKLA VELIK KROF,
KAKOR HLEBEC VELIK KROF.
KAKOR HLEBEC? – KAKOR MIZA!

DVA IZ PEČI STA GA NOSILA,
PET JIH KILO JE DOBIL,
PREDEEN MNOŽICA NA MIZO
SLAVNI KROF JE POLOŽILA.
IN ŠE MIZA POD TO SILO
SE MOČNO JE ZAŠIBILA!
KAJ SE NE BI, SAJ TA KROF
NI NAVADEN PUSTNI KROF!

TONO MOKE PORABILA,
DVA ZABOJA RUMENILA,
ŠTIRI VREČE MARMELADE,
PET VAGONOV ČOKOLADE,
DA NE OMENJAMO SLADKORJA:
TETA LIZA Z NJIM VSA MORJA
BI GOTOVO OSLADILA,
SLADEK ČAJ DO SMRTI PILA!

NO, VAM ŠLO JE ZDAJ V GLAVÓ,
DA TA KROF NI KAR TAKO!
ZDAJ SMO TANKI, ZDAJ SMO SUHI,
POTLEJ BOMO KAKOR SKLEDA
ŠIRNI, OKROGLI – ČE SEVEDA
NAM NE POČIJO – TREBUHI.

LJUDSKA UGANKA:

KAKO JE DREVESU IME,
ČE VSI LISTI IZ ENE VEJE DRŽE?

Jozef Gubec 1967

Albin Weingerl:

RAD BI BRATCA

ODKAR JE ANDREJ SPOZNAL, ZAKAJ JE
KLADIVO PRI HIŠI, ČEMU SLUŽIJO KLEŠČE
IN KAJ VSE JE LAHKO METLA, NE NAJDE-
MO NE KLADIVA NE KLEŠČ IN NE METLE.
»ANDREJ, KJE JE KLADIVO?« GA VPRA-
ŠUJEMO.

»NE VEM!«

»ANDREJ, KJE SI PUSTIL KLEŠČE?«

»NE VEM!«

»SI VIDEL METLO, ANDREJ?«

»METLO? NE, NISEM JE VIDEL!«

TAKO. OD TAKRAT NIMAMO NE KLADI-
VA NE KLEŠČ IN NE METLE.

»ANDREJ, KLADIVO POTREBUJEM!« PRA-
VI OČKA.

»ANDREJ, PRINESI MI, PROSIM, KLEŠČE!«

»RADA BI POMETLA,« PRAVI MAMA, »AN-
DREJ, POIŠČI MI, PROSIM, METLO!«

»OH,« VZDIHNE ANDREJ, »KO BI IMEL
BRATCA!«

»ZAKAJ PA BRATCA?«

»POISKAL BI TUDI MENI KLADIVO, KLE-
ŠČE IN METLO.«

Ela Peroci

SPANČEK – ZASPANČEK

Spanček zaspanček pride zvečer in vpraša otroke:

Ste že v postelji? Ste se že pokrili z odejo do brade? Ne še?

No, potem pa to hitro storite,

kajti povedal vam bom čudne reči, da boste potem zaspali, kakor polhki, kakor rože in kakor pozimi hiše v snegu.

Ali hiše in hišice spijo? vpraša kdo izmed otrok. In Spanček-zaspanček mu odgovori:

Spijo. To jaz dobro vem. Hiše in hišice zaspajo, ko jim ugasnem zadnjo luč v oknu. Vem, vi ste mislili, da je zadnjo luč ugasnila mama. Saj lahko mislite tako, nič vam ne branim. Če ne veste, da ugašam zadnje luči v mestu in v vaseh jaz, potem pač tega ne veste. Samo svoje lučke ne znam ugasniti in tudi nihče drugi mi je ne ugasne. Vse noči bedim in hodim od hiše do hiše, da bi otroci zaspali in da bi na koncu tudi hiše in hišice, v katerih spite, zaspale. Jaz zaspim šele, ko vzide Sonce. Takrat postane moja lučka čisto bleda in končno ugasne.

A zdaj je Sonce šele zašlo in vi ste v posteljah, ali pa pri večerji in kmalu kmalu vam bom ugasnil luč, da boste lažje zaspali.

Pa še nekaj bom storil, reče Spanček-zaspanček,

rad bi storil nekaj dobrega. Tisti deklici s svetlimi lasmi in modrimi očmi bom obrisal solze z lica. Jokala je, ker je naredila packo v zvezek za domače naloge. Mogoče se mi bo posrečilo zbrisati poleg solze z lica še packo z zvezka. Vsaj toliko jo bom zbrisal, da bo potem jutri packa v zvezku manjša. To že lahko storim.

Prosimo, rečejo otroci, ki so ga slišali, zbriši še naše packe iz zvezkov. Naj bodo naše packe v zvezkih jutri čisto majhne, takšne, da se skoraj ne bodo videle.

Poskusil bom, jim obljubi Spanček-zaspanček. Samo počakati moram, da svetla deklica mirno zaspri.

Potem se bom oglasil še pri tistem porednežu, ki je polomil sanke. Rekel mu bom, naj se očetu opraviči in naj ga prosi, da bi mu sanke popravil. Ko se bo z očetom pogovoril, bo lahko brezskrbno zaspal. In jutrišnji dan bo lepši.

Jaz sem izgubila kapico, svojo najlepšo kapico, se je oglasila Marička. Pomagaj mi jo poiskati.

Zdajle zvečer je ne bova mogla najti, ji reče Spanček-zaspanček. Zaspri, mirno zaspri in poišči kapico jutri, ko bo svetlejši in lepši dan.

In če je ne najdem?

Mama ti jo bo pomagala poiskati in če je še obe ne najdeta, ti bo spletla novo kapico. In potem skleni, da boš bolje pazila nanjo.

A povejte mi, kdo med vami je srečen, srečen, kakor že dolgo ne?

Jaz sem srečen, je povedal Andrej.

Srečen sem, ker mi je ozdravel oče in bo spet vse dobro pri hiši. Potem hitro zapri oči, mu odgovori Spanček-zaspanček, da bo jutri tvoja sreča še večja, kajti jutri bo še lepši dan.

Vsi otroci, ki imate zdajle zvečer solzne oči, obrišite si solze in mirno zaspite –

in tisti, ki se smejite, tudi zaspite in ohranite svojo srečo do jutri. Jutri se bo pričelo spet vse znova, lepo in lepše. Spanček-zaspanček sem, ugašam luči in vam prinašam lahko noč in dobro sanje,

v sanjah med in mleko, v sanjah širno morje, na morju zlato ladjo, v sanjah zeleni travnik, na travniku iskrega konja in sinje peruti in sinje nebo, v sanjah igrače in avto in vrtljak, oslička s kočijo, v sanjah vse, kar si želite – do jutri,

ko se bo pričelo spet vse znova, lepo in še lepše. Zaspite.

Izseljenski dan v Čedadu

Vsako leto na dan Sv. treh kraljev prireja kulturno-prosvetno društvo »Ivan Trinko« v Čedadu tradicionalno izseljensko srečanje, ki ga imenujejo »dan emigrantov«. Letos se je zbralo v društveni dvorani v Čedadu več kot sto izseljencev, ki so prišli domov za praznike.

Srečanje je otvoril tajnik društva Izidor Predan, ki je domačine pozdravil v domačem narečju, na shodu pa so bili prisotni tudi številni predstavniki krajevnih oblasti. Za razvedrilo je poskrbel narodno-zabavni ansambel »Beneški fantje«, ki so igrali vesele poskočnice, da so ljudje zaplesali ob njihovih taktih.

Naslednji dan, v nedeljo 7. januarja pa je bil za ljudi v Beneški Sloveniji še en praznik. V župnijski dvorani v Špetru ob Nadiži je ta dan namreč prvič gostovalo Slovensko narodno gledališče iz Trsta z veseloigro »Anarhist«. To gostovanje je toliko pomembnejše, ker je slovensko gledališče tokrat prvič prineslo svojo umetnost med narodnostno najbolj zapostavljene pripadnike našega naroda. Beneški Slovenci, ki nikoli niso obiskovali slovenskih šol v svojih krajih, so vseeno popolnoma napolnili ne tako majhno župnijsko dvorano. Nastopil je tudi pevski zbor iz Štoblanka.

Proslave ob stoletnici čitalnic

V Škednju, Rojanu, Barkovljah, na Opčinah in pri Sv. Ivanu pripravljajo letos proslave ob stoletnici slovenskih čitalnic — prvih slovenskih prosvetnih društev na Tržaškem. V Škednju so že izvolili prireditveni odbor. Postavili bodo tudi nagrobni spomenik slovenskemu dramskemu igralcu Modestu Sancinu. Slovenska kulturna gospodarska zveza v Trstu pripravlja izdajo posebnega almanaha, v katerem bodo zbrani vsi podatki o slovenskem prosvetnem in kulturnem življenju na Tržaškem od začetka do danes.

ZDA

Klub balinarjev

Naš klub balinarjev pri Slovenskem delavskem domu na Waterloo cesti v Clevelandu je bil ustanovljen leta 1961. Vsako leto priredimo nekaj balinarskih tekem ter prirejamo družabne in zabavne večere. Predsednik kluba je skozi vseh šest let Milan Jager. Zdaj imamo 140 članov in članic. Smo kot velika družina in prijazno vabimo nove, da nas bo še več. Klub pošilja v imenu svojih članov tople pozdrave vsem prijateljem in naročnikom Rodne grude.

Mihael Jakin, zapisnikar

Jednotine obletnice

Konec lanskega leta je bila zaključena jubilejna članska kampa- nja v počastitev 45-letnice mladinske revije The Voice of Youth, gla- sila mladinskih krožkov Slovenske narodne podporne jednote. Kakor poroča Prosveta, je bila po zadnjih rezultatih ta kampanja za pridobitev novih članov precej uspešna. V letošnjem letu bo Jednota slavila spet dve pomembni obletnici svoje organizacije: 55-letnico ustanovitve mladinskega oddelka in 30-letnico mladinskih krožkov.

ARGENTINA

Razgibano društveno delo

Vsa tukajšnja slovenska društva so konec leta organizirala pri- reditve, ki so bile na splošno dobro obiskane. Lepo slavje je pri- redilo društvo Ljudski oder v Villa Devoto 16. decembra ob 29-letnici dograditve svojih društvenih prostorov.

Po govoru tajnika R. Subiota, je nastopil folklorni ansambel »Las voces Kunampa« z argentinskimi narodnimi pesmimi. Tamburaški ansambel pod vodstvom Milana Kavsiča pa je nato zaigral vrsto lepih jugoslovanskih pesmi. Toplo sta bila sprejeta tudi nastopa fol- klorne skupine pod vodstvom Susan Fabianove ter društvenega pev-

skega zbora, ki ga spretno vodi Milan Kavsič. Sledil je nastop odlič- nega mešanega pevskega zbora Rudolfa Kubika. G. Kubika je bil ustanovitelj in prvi pevovodja pevskega zbora Ljudskega odra in je med najboljšimi pevovodji v Argentini.

S prav prijetnimi prireditvami so se naša društva poslovila od starega leta. Dne 17. decembra je v ta namen Slovensko podporno društvo Simbron priredilo društveno kosilo. Obisk je bil lep. Jugo- slovanski folklorni ansambel Jorgovan se je poslovil od starega leta 29. decembra. Prireditve je bila v prostorih Jugoslovanskega doma v Dock Sudu. Razdeljene so bile tudi nagrade najbolj prizadevnim in delavnim članom. Na Silvestrovo sta priredila tradicionalno silve- strovanje slovensko kulturno društvo Ljudski odbor in slovensko- argentinsko društvo Zarja. Obe prireditvi sta bili veselo razgibani, kakor so pač silvestrovanja.

A. B.

URUGVAJ

o delu jugoslovanskega združenja »Bratstvo«

Dne 21. maja je veliko število članov Bratstva in ostalih jugo- slovanskih društev na aerodromu v Montevideu sprejelo jugoslovan- ske košarkarje, ki so sodelovali na petem svetovnem prvenstvu. Njim v pozdrav je na stavbi zavihrala jugoslovanska zastava. Naša mladina je športnike pristrčno sprejela in jim izročila šopek cvetja. Velika skupina naših članov in članic se je udeležila tekme, ki je bila v mestu Mercedes, 300 kilometrov od Montevidea, in kjer je bil navzoč tudi predsednik republike. Z velikim navdušenjem smo sprejeli zmago- naših športnikov na prvi tekmi. Ob poteh so veselo vihrale jugo- slovanske zastave.

Kakor prejšnja leta je naše združenje tudi letos proslavilo dan mladosti. Dne 28. maja je bil v počastitev tega praznika in rojstnega dneva maršala Tita prirejen velik festival. Ob dnevu borca smo pri- redili proslavo 7. junija. Predvajali smo 4 jugoslovanske filme, nato je sledila družabna zabava s plesom.

V juliju smo pristrčno pozdravili v svoji sredi dve članici - štipe- distki. Iz Sovjetske zveze se je vrnila Angela Ragut Kažič, ki je do- vršila študij na agronomski fakulteti. Iz Zagreba pa je prispela na oddih Ester Klarić, ki kot štipendistka Hrvaške izseljenske matice študira na zagrebški univerzi.

V avgustu smo se na skupnem kosilu, ki ga je priredilo Bratstvo, poslovili od jugoslovanskega poslanika Gojka Božovića in njegove soproge, ob njenem povratku v Jugoslavijo. Težko je bilo slovo in mnogi so imeli solze v očeh, saj si je g. poslanik med bivanjem v naši sredi pridobil toliko simpatij.

Od leta 1962 slavimo vsako leto obletnico svojega združenja. Letos smo slavili že 39-letnico. V počastitev tega jubileja je dramska sku- pina pripravila lepo uspešno igro »Dekle z naslovne strani«. V glavni vlogi je nastopila Ester Klarićeva. Po igri je bilo predavanje o živ- ljenju študentov v Jugoslaviji. Predavala je Ester Klarićeva.

Delegacija osmih članov združenja Bratstvo je 25. avgusta obiskala Jugoslovanski dom v Argentini, kjer se je udeležila proslave 42-letnice ustanovitve Slovenskega prosvetnega društva Ljudski oder. Delegacija je bila navdušeno sprejeta. To je bil prvi obisk naših društvenih predstavnikov bratskemu društvu v Argentini.

V začetku septembra smo v društvenih prostorih predvajali jugo- slovanski film Kozara, ki je globoko ganil vse gledalce, ker prikazuje dogodke iz narodnoosvobodilne borbe jugoslovanskih narodov.

Sedemnajsti september je bil mrzel in deževen. Leden veter je pihal že od jutra. Kljub temu pa je naš veliki dan Bratstva uspel nad vsemi dosedanji. Obisk je presegal vse dosedanje. Starši so pripeljali več otrok, mladina Bratstva, ki je sodelovala, je bila števil- nejša, v večjem številu so bili navzoči predstavniki bratskih društev — Hrvaskega doma in Slovenskega prekmurskega društva. V tekmi balinarjev je zmagalo moštvo Hrvaskega doma. Kakor prejšnja leta, je združenje priredilo proslavo jugoslovanskega državnega praznika 29. novembra, ki je lepo uspela in bila zelo dobro obiskana.

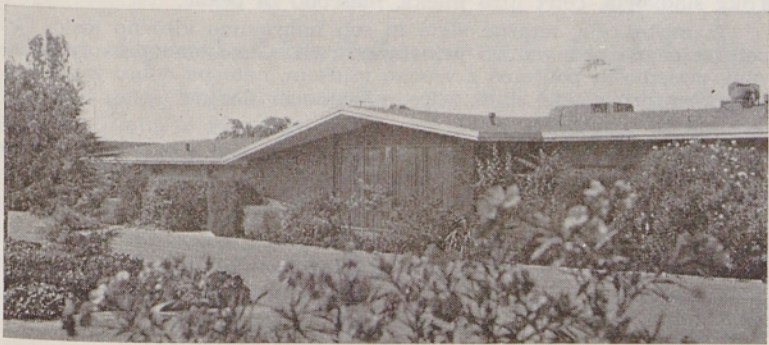
P. K.

Posnetek s proslave zlate poroke naših znanih društvenih delavcev iz Clevelanda — Viki in Lea Poljšak (slika levo). Z mladinskega asada v rezidenci jugoslovanskega ambasadorja v Buenos Airesu leta 1967 (spodaj). Posnetek članov balinarskega kluba pri Slovenskem narodnem domu na Waterloo cesti v Clevelandu. V sredini predsednik kluba Milan Jager (druga slika spodaj). Prvi slovenski dom za ostarele v Fontani, Kalifornija (tretja slika spodaj). Iz fotografij, ki jih je s seboj prinesel bivši jugoslovanski ambasador v Argentini, Pavle Bojc: jug. ambasador govori na radiu v Cordobi; na sliki tudi skupina izseljencev iz Cordobe

Folklorna skupina Jorgovan na enem izmed nastopov v Buenos Airesu (zgoraj). Posnetek s poslovilnega večera na čast jugoslovanskemu ambasadorju v Argentini Pavlu Bojcu (spodaj)

NAŠI P OMENKI

Ptice selivke se selijo proti jugu, mi proti severu ...

... Preselili smo se v drugo mesto in delamo v drugi tovarni. Prave selivke se selijo proti jugu, mi pa, ki nismo prave, se pomikamo proti severu. Le malo više bi morali, pa bi se lahko vozili s severnimi jeleni, o katerih sem se učila v šoli. Nikdar nisem slutila, da me bo val življenja zanesel v njihovo bližino. Tu okrog, kjer živimo zdaj, žive veliki jeleni, ki jim Švedi pravijo ölf. Te živali so bolj klavrne z dolgimi vratovi, pozimi se zadržujejo v krdelih. V velike ograde jim nastavljajo hrano in tja prihajajo cele črede. Kolikor jih rabijo za zakol, jih oddelijo v drugo ogrado in jih usmrtijo. Velike količine mesa čakajo za izvoz in domače potrebe. To meso bi bilo lahko zelo poceni, je pa dražje od svinjskega. Nam ni prav okusno, najbrž zato, ker je divjačina. V hudi zimi na Laponskem jih našenejo na kamione in jih prepeljejo v dolino, da jih laže krmijo. Zanimivi so tudi pingvini. Žival, ki prenese najhujšo zimo, pa je **minstox**, kot jo Švedi imenujejo. To je nek majhen vol. Te živali so bojevite in se mora človek paziti pred njimi.

Povsod na svetu je najti kaj, kar lahko človeka zanima. Rada bi vedela, kako dolgo bo še moral slovenski človek stikati po tujini, kjer je tudi mnogo lepega, a ne v vsakem času in za vse. Mesto, v katerem živimo, osvetljuje na tisoče in tisoče žarnic, kar kaže da so prazniki tu. Najlepši prazniki pa bodo na ribčku nad Kolpo, kjer bodo svetile škopnene bakle in kjer bo nočno tišino prekinjal le zvon s stolpa svete Trojice. Koliko želja in misli bo te dni zahrepenelo po tistih domovih, kjer nam je stekla zibelka in kjer nam je mati po slovensko pela uspa-vanke.

Človek bi lahko pisal celo življenje, pa še ne bi napisal, kar bi moral napisati o materi in materini zemlji, o stvarstvu in o vsem, kar vidi in doživlja na svetu.

Angela Č., Kumla, Švedska

Zahvaljujemo se vam za to lepo pismo in za voščila. Enako želimo tudi vam, kakor tudi vsem dragim bralcem in naročnikom. Pismo, v katerem ste nam tako lepo opisali kraj in deželo, v kateri živite, objavljamo kot vidite, skoraj v celoti. Napišite nam še kaj. O vaši dragi Beli krajini pa nameravamo pisati tudi letos. Naša sodelavka jo je pred kratkim obiskala. Upajmo, da je za marsikaterega bralca odkrila o njej kaj novega.

Dobrodošla so nam tudi pisma s Švedske. Vse premalo vemo o tej deželi in o naših ljudeh, ki so tam zaposleni. Vemo pa, da jih ni tako malo. Pričakujemo, da nam bo kaj kmalu dana možnost, da bi obiskali tudi Švedsko in se na samem kraju seznanili s problemi, ki jih imajo naši ljudje v tej deželi. J. P.

SLOVENSKE NARODNE JEDI

Telečja obara na Primorski način: 30 dkg telečjega mesa, štiri dkg masla ali margarine, dve žlici drobtin, sol, majaron, limonina lupina.

Telečje meso zrežemo na koščke, ga denemo v kozico in ga brez maščobe dušimo tako dolgo, da vsa tekočina shlapi. Posebej pripravimo na maslu ali margarinu drobtine, jih dodamo mesu in vse zalijemo s toliko vode, da je meso pokrito, dodamo začimbe in počasi kuhamo pol ure.

Koroški ajdovi žganci: Pol litra ajdove moke, približno liter slane kropa, 4 dkg masti, 5 dkg ocvirkov.

Ajdovo moko v železni ponvi močno segrejemo (barve ne sme spremeniti). Ves čas mešamo. Nato jo zalijemo s slanim kropom in mešamo tako dolgo, da se začno delati žganci. Nato jih polijemo z vročo mastjo in jo dobro vmešamo med žgance, ki jih še pol ure pokrite dušimo. Pred serviranjem jih zabelimo s segretimi ocvirki.

Trojina: 1/4 kg fižola, 40 dkg rumene kolerabe, kilogram krompirja, voda, 4 dkg masti ali prekajene slanine, košček čebule, strok česna, zelen peteršilj, sol.

Opran in čez noč namočen fižol skuhamo. Posebej skuhamo na kose narezano rumeno kolerabo in na kose narezan krompir in dodamo kuhan fižol. Kuhano jed zabelimo z mastjo, na kateri smo prepražili sesekljano čebulo in nazadnje še strt česen. Jed osolimo in izboljšamo s sesekljanim peteršiljem. Če kuhamo v jedi primeren kos prekajene svinjine, jed ni treba zabeliti.

Idrijski žlikrofi: Za štiri osebe potrebujemo za testo: 30 dkg moke, 1 rumenjaka, mleko, sol, slan krop, 2 dkg masti, drobtine. Za nadev: 65 dkg kuhanega pretlačenega krompirja, 2 dkg masti, drobno čebulo, 6 dkg prekajene svinine, jajce, malo drobtin, zelen peteršilj.

Iz moke, rumenjaka, osoljenega mleka zamesimo nekoliko mehkejšo testo kot za rezance, ga srednje tenko razvaljamo v podolgovato ploščo in naložimo nanj ob robu v presledkih 4 centimetrov kupčke nadeva. Okoli nadeva namažemo testo z raztepenim beljakom. Testo prepognemo tako, da pokrijemo nadev in ga s prsti stisnemo. Nato odrežemo s kolescem vsak žlikrof posebej in napravimo v sredini jamico. Žlikrofe kuhamo v slanem kropu in zabelimo s prepraženimi drobtinicami.

Nadev napravimo takole: v slanem kropu kuhane kose krompirja odcedimo, pretlačimo, zabelimo s praženo čebulo in prekajeno svinino, primešamo jajce, drobtine, sesekljan peteršilj in po potrebi sol.

Prekmurski reteš: Za testo potrebujemo 25 dkg moke, žlico olja, sol, mlačno vodo. Za nadev pa 3/4 kg skute, 2 jajci, 2 dcl smetane, 8 dkg sladkorja, četrta litra mleka, maščobo za pekač.

Iz moke, olja, mlačne vode in soli napravimo vlečeno testo. Čez pol ure ga na pomokanem prtu tanko razvlečemo, namažemo z nadevom, zvijemo in polijemo z vročim mlekom, nato pa dobro zapečemo. Za nadev primešamo skuti jajce, smetano in sladkor. J.

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Iz Nemčije na delo v Francijo?

Imam prošnjo do vas, da mi sporočite kak naslov iz Francije, kamor bi se lahko obrnil za delo. Sem strojni ključavničar, januarja 1968 pa mi poteče pet let, kar delam v Nemčiji, to je pa rok, ko moram prenehati z delom, da mi ne zapade pravica za dvig mojih prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Pomislil sem, da bi mi morda vi lahko pomagali priti v stik s kakim delodajalcem v Franciji, tovarno ali pa morda veste za kakega posrednika? S. J., Düsseldorf

Slovenska izseljenska matica v svoji dejavnosti z izseljenci in začasno zaposlenimi Jugoslovani v tujini nima na skrbi njihovo zaposlitev, marveč le vzdržuje stike s tistimi našimi ljudmi, ki so se kakorkoli znašli v tujini, skuša jim z nasveti in pojasnili pomagati pri reševanju njihovih problemov, s katerimi se srečujejo zunaj domovine ali pa jih morda imajo v svoji odsotnosti doma. Poleg tega jim posreduje kulturno-informativno gradivo potom ilustriranega mesečnika »Rodne grude« s prilogi »Informativni priročnik za Jugoslovane, zaposlene v tujini«.

Res je, da vam po nemških predpisih zapade pravica do dviga prispevkov za pokojninsko zavarovanje, kakor hitro ste jih v Nemčiji vplačevali več ko pet let. Po preteku te dobe se vam ti prispevki štejejo za nemško pokojnino, če bi jo tam dočakali. Da bi vplačane prispevke za pokojninsko zavarovanje dvignili (kar je mogoče šele dve leti po prekinitvi delovnega razmerja v Nemčiji), vam gre seveda zato, ker se zaradi pomanjkanja konvencije med obema državama zaposlitve v Nemčiji ne všttevajo v delovno dobo pri nas, torej tudi ne za pokojnino. Kaže pa, da se bodo razgovori za sklenitev konvencije o socialnem zavarovanju med našo državo in Nemčijo v kratkem začeli.

V Franciji boste težje našli delo, ker tam ni tolikšnega po-praševanja po tuji delovni sili, mi pa vam žal ne moremo dati nobenega naslova, kamor bi se lahko obrnili. Vemo, da si naši delavci zunaj v tem pogledu pomagajo prek zvez in poznanstev, o načinih in poteh, kako to delajo, pa vemo prav malo. Znano nam je, da mnogokrat naši ljudje v tujini nasedajo raznim posredovalcem in vas zato opozarjamo, da so ljudje, ki si s tem služijo denar. Pri tem predvsem izkoriščajo nevednost in za-upanje naših delavcev.

Svetujemo vam lahko samo, da se pismeno obrnete na Zavod za zaposlovanje v vaši občini, kjer ste doma, in vprašate, če vam lahko posredujejo kako delo v Švici ali Avstriji, ali pa tudi morda v Franciji. M. Drolc

Kako si preskrbim dokument iz Jugoslavije

Pred nekaj meseci sem prišla v Francijo, kjer se nameravam poročiti. Doma v Sloveniji pa imam petletno hčerko, za katero potrebujem tukaj dokumente zaradi prepisa očetovstva. Pri njenem rojstvu pa je pri vpisu v matično knjigo nastala pomota ob vpisu imena. Jaz sem želela, da bo Renata in tako jo tudi kličemo, a vpisana je na ime Marija. Želela bi, da se tudi uradno vpiše ime Renata, da ne bi bilo kdaj kasneje kakšne pomote. Prosim, svetujte mi, kam naj se obrnem, da bi to zadevo uredila.

M. C. Nice, Francija

Za preskrbovanje in urejevanje dokumentov ljudem, ki živijo v tujini, so pristojna diplomatsko-konzularna predstavništva v tej državi. Če pišete iz inozemstva na nek urad v Jugoslaviji, vam le-ta po mednarodnih predpisih ne more ustreči. Zato vam svetujemo, da se obrnete na naš Generalni konzulat v Marseilleu (Promenade de la Corniche 145), pod katerega pristojnost spadate. Najbolje je, da greste tja osebno z dokumentom, ki ga želite popraviti. Če pa dokumenta nimate pri sebi v Franciji, vam bodo oni na vašo prošnjo to uredili pismeno in vam v doglednem času preskrbeli tudi popravek v dokumentu.

Carina za tovorni mercedes

Prosim, da mi odgovorite koliko bi bilo približno treba plačati za carino in za prometni davek za tovorni avtomobil znamke »Mercedes«, rabljen, tip 322, 1413 in 1418. Prav tako prosim, da mi odgovorite ali je točna vest, da se je carina in prometni davek za tovrne avtomobile precej zvišala?

S. V., Zaisetsweiker 1731
Maulbrannerstrasse 6
Deutschland

Predvsem naj omenimo, da je vprašanje zelo pomanjkljivo. Vprašanja morajo vsebovati vse podatke, ki jih boste zasledili v našem odgovoru. Za tovrne avtomobile je 30-odstotna carinska stopnja, stopnja zveznega prometnega davka je 12,5 odstotka. Carinarnice vzamejo za carinsko osnovo vrednost iz seznama carinskih osnov za osebna in tovarna vozila, ki ga je izdala carinska uprava SFRJ v Beogradu. Npr.: Za tovorni avto znamke »Mercedes-Benz«, L 1413, razmak osi 4200 mm, 7,5 tone nosilnosti, 126 KM, 1960/65 letnik, vzamejo za carinsko osnovo 20.720 DM. Za carino in zvezni prometni davek je treba plačati 2.994.684 S dinarjev.

Za tovorni avto enake znamke, tipa L 322, razmak osi 3600 mm, do 7 ton nosilnosti, 126 KM, 1953/63 letnik, vzamejo za carinsko osnovo 17.670 DM. Za tak tovornjak je treba plačati 2.553.868 S dinarjev za carino in za zvezni prometni davek.

Za kamion enake znamke tipa 1418, vzamejo za carinsko osnovo 28.650 DM in je zanj treba plačati 4.140.821 S dinarjev za carino in za zvezni prometni davek.

Do 4. februarja 1967. leta je bila v veljavi carinska stopnja za tovornjake 28-odstotna oziroma sedaj je za 2 odstotka višja. Prometni davek pa je od 1. januarja 1967. leta za 0,50 višji.

AVSTRALIJA

Želimo si domačih filmov

Po dolgem času se spet oglašam. Najprej vam želim mnogo delovnih uspehov v novem letu. Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in koledar. Z vašo revijo sem zelo zadovoljen. Zelo smo bili tudi veseli vašega sporočila glede slovenskih filmov. V našem Slovenskem društvu v Geelongu smo predvajali že precej jugoslovanskih filmov, katere smo si sposodili na jugoslovanskem konzulatu v Sydneyu. Zlasti sta ugajala slovenska filma »Vesna« in »Ne čakaj na maj« ter še drugi. Želimo si še več domačih filmov, da nam bo bliže domovina.

Ivan Kranjc, East Belmont — Geelong

PO SLEDEH BLEJSKEGA TURIZMA

JANA MILČINSKI

V kateri dobi je Bled privabil prve letoviščarje, ne bomo nikoli izvedeli. Vemo pa, da je varno zavetje grajskega hriba in otoka sredi jezera že od nekdanj vabilo človeka, da se je naselil v rodovitnem blejskem kotu. Prvi, čeprav še redki sledovi človeka na Bledu so iz bronaste dobe; več jih je iz starejše železne dobe, o čemer pričajo najdbe žganih grobov, ki so jih arheologi odkrili pod plastjo slovanskega navja na Pristavi pod gradom. Da je bil Bled naseljen tudi v rimski dobi, dokazujejo najdbe rimskih zlatnikov, srebrnikov in bakrenih novcev. Še gosteje pa so naselili Bled naši predniki, stari Slovani, verjetno takoj ob prihodu v sedanjo domovino, nekako v 7. stoletju. Ali jih je privabila milina kraja ali le rodovitna zemlja, kdo ve? Prav gotovo pa jim je prijalo blago podnebje. Stari zapiski pričajo, da so v tistih časih položna grajska pobočja pokrivala vinske gorice. Še danes imenujejo stari Blejci del grajskega pobočja »Nograd« — to je vinograd, vas Zagorice pa je bržkone tudi dobila svoje ime od vinskih gor.

Sledovi prvih slovanskih naselbin so se razsuli v prah, saj so bile hiše takrat lesene ali pletene iz protja. Ostala pa so grobišča, ki nam razkrivajo kraje prvih slovanskih naselbin. Tako je staro ljudsko izročilo o Slovanih na Bledu — prav v njem je naš veliki pesnik Prešeren našel navdih za svoj »Krst pri Savici« — z najdišči grobišč pod gradom, ob jezeru in na otoku, dobilo trdno znanstveno oporo.

Posebno na otoku so zgodovinarji in arheologi opravili veliko delo; z ledij zemlje jim je uspelo iztrgati skrivnosti davnine od prazgodovinskih časov do današnjih dni. Odkrili so sledove iz dobe, ko je ljudstvo sprejelo Črtomirov krst in se je staroslovanska boginja Živa morala umakniti krščanski Madoni. Zaporedje manjših in večjih tlorisov v notranjščini cerkve razkriva njene spremembe in prezidave od prvih začetkov v 9. stoletju do sredine 17. stoletja, ko je bila sezidana današnja cerkev. Še zdaj je ohranjena lesena soha Matere božje iz 15. stoletja, ki ji je veljalo pobožno češčenje romarjev k »Ljubi gospe na jezeru«.

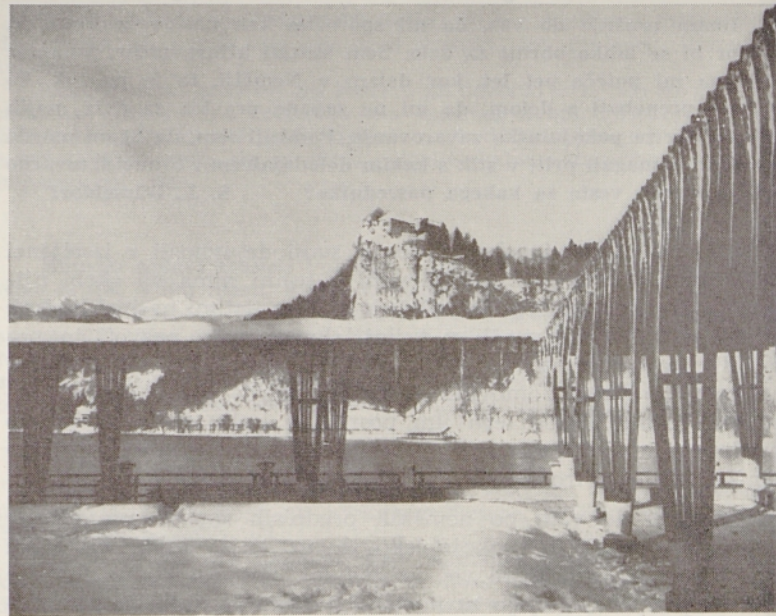
Ali je bil blejski grad prva rezidenca blejskih letoviščarjev?

Način njegove gradnje nam priča, da ne. O nastanku gradu ne vemo ničesar, prav tako ne o tem, kdo ga je postavil. Leta 1004, ko je nemški cesar Henrik II. podaril blejsko posest briksenškemu škofu Albuinu, je stal na mestu današnjega gradu najbrž samo obrambni stolp, ki ga je proti položnemu pobočju grajskega hriba varovalo obzidje. V zrelem srednjem veku so dogradili še nove stolpe in izpolnili obrambni sistem. Tedaj so nastale tudi prve, danes delno ohranjene stavbe. Šele pozidave po obeh potresih, leta 1509 in leta 1690, so dale gradu današnjo obliko.

Grad na strmi pečini, trden in stoletja nezavzet, je varoval imetje svojih gospodarjev, imenitnih škofov v daljnem Brixenu. Nikoli ni bil njihova rezidenca, zato v njem ni imenitnih soban in stopnišč — manjka mu blišč, ki sicer obdaja take gradove.

V njem so gospodovali upravitelji, podložni vitezi, ki so v imenu škofov uveljavljali fevdalno oblast in vladali podložnemu ljudstvu.

Ledene sveče na Bledu. V ozadju blejski grad

Slovenci so izgubili svojo svobodo obenem z vero v boginjo Živo. Stare listine iz srednjega veka nam govorijo o »manicipijih«. Tako so imenovali kmečko družino, katere fevdalni gospod je bil njen popoln gospodar. Ne samo, da je užival sadove kmetovega dela, temveč je razpolagal s celo družino in vsem njenim imetjem. Od nekdanjih sužnjev so bili »manicipiji« le toliko na boljšem, da jih gospodar ni smel po volji ubiti.

Vendar pa listine iz 11. stoletja pričajo, da je do tega časa še nekaj kmečkih ljudi ohranilo svobodo in zemljiško posest. Šele leta 1502 so si škofje podvrgli zadnjega svobodnjaka iz okoliša graščine.

V 16. stoletju je fevdalizem dosegel svoj višek. V tej dobi so bili blejski zakupniki grofi Kreighi, ki so stiskali kmete s trdno roko. Tlaka in dajatve so bile iz leta v leto hujše, samovolja gospode in nezakonite zahteve so rastle iz dneva v dan.

Blejski kmet je bil potrpežljiv. Več kot dvajset let so romale ponižne pritožbe k škofom v daljni Brixen. Toda zaman.

Potem šele je med kmeti zavrelo. Dvignil se je uporni duh, po vsej Sloveniji so se začeli kmečki upori. Žal so bili brž zadušeni. O bojih na Bledu niso ohranjena poročila; najbrž jih sploh ni bilo. Vendar pa so upornikom po cesarjevem ukazu naložili puntarski pfenig. Na Bledu ga je od 162 vpisanih kmečkih družin plačevalo 136.

Grajski oskrbniki so se menjavali, trda pest na gradu pa je ostala. Eden zadnjih briksenških zakupnikov, Ignac Novak, je bil izredno podjeten mož. Da bi dobil čim več novih dohodkov, bi bil kmalu napravil Bledu nepopravljivo škodo. Dvakrat — leta 1782 in 1787 je poslal v Brixen predlog, naj bi jezero izsušili. Nekemu inženirju je že dal izdelati načrt za odvod vode iz jezera. S tem je hotel povečati površino rodovitne zemlje, na izsušenem jezerskem dnu pa bi postavili opekarno. Na srečo teh načrtov v Brixenu niso odobrili.

Pozneje, ko so prišli v deželo Francozi, je Bledu pretela nova nevarnost. Ker so za svoje vojne rabili novih in novih dohodkov, so hoteli na dražbi prodati dragocenosti romarske cerkve na otoku. Temu pa se je ljudstvo, predvsem pa ženski svet, odločno uprl. Z vilami in grabljami so žene in dekleta napodile Francoze in preprečile prevoz komisije na otok. O tem dogodku je v Trstu izšla spevoigra »Die Weiber von Veldes«, ki so jo večkrat predvajali v ljubljanskem gledališču.

Najbrž se je iz tistih časov ohranil ljudski rek, da na Bledu ženske nosijo hlače. Morda je v tem nekaj resnice. Če pridete na Bled, se boste lahko sami prepričali, da so Blejke podjetne in delovne ženske. Moški svet pa se kaj rad zgleduje po »gospodi«. Rajši kot trdega dela, se lotijo »furanja« kočij in veslanja romarskih čolnov, pleten imenovanih.

Po odpravi podložništva je blejsko gospostvo izgubilo značaj fevdalne note. Dohodki so kopneli in Brixen je leta 1858 prodal Bled meščanu Viktorju Ruardu, lastniku jeseniške železarne. Po prvi svetovni vojni pa je kupil grad z jezerom in otokom vred blejski hotelir Ivan Kenda; od njega je grad prevzela banka in končno bivša Dravska banovina.

Prvi turisti so bili romarji

Med ljudstvom živi pripovedka:

»Na blejskem gradu je živela mlada graščakinja-vdova. Žalovala je za ljubljanim možem, ki so ga razbojniki umorili in vrgli v jezero. Zbrala je vse zlato in srebro, kar ga je zmogla, in iz tega dragocenega blaga dala vlti zvonček za kapelico na otoku. Ko so zvonček peljali na otok, je hud vihar potopil ladjico, brodarje in zvonček. Nikogar niso rešili iz jezera, zvonček pa se v viharjih nočeh še zdaj včasih oglašča iz jezerskih globin. Zdaj se je mlada gospa še bolj razžalostila. Prodala je vse imetje in darovala izkupiček za novo cerkev na otoku. Sama pa je odšla v Rim, kjer je do smrti pobožno živela v samostanu. Po njeni smrti je papež posvetil nov zvon in ga poslal na otok. Kdor s tem zvonom pozvoni, se mu izpolni vsaka želja, ki jo je med zvonjenjem priporočil Mariji v cerkvi.«

Ta pripovedka v idealizirani obliki podaja zgodovinski nastanek zvona želja. Ta zvon nosi letnico 1534. Tedaj je res živela na gradu mlada vdova iz že prej omenjene rodovine grofov Kreighov. Zvon je bil vlit v Padovi v Italiji in ga je ljudska domišljija povezala s papežem. Tedaj so na otoku tudi res zidali novo cerkev, ker je bil prejšnjo porušil potres leta 1509.

Ta zvon je torej vabil romarje na Bled k Mariji na otoku. Prihajali so iz Kranjske, Koroške, Štajerske, iz Avstrije, iz Primorske in Furlanije. Včasih, za praznike, se jih je nabralo po več tisoč. Za pravi turizem tega ne moremo šteti, saj je bil glavni namen prihajalcev le romanje. Gotovo pa so ob svojih pobožnih opravilih občudovali tudi lepoto pokrajine in ponosni grad na skali. Njihovo pripovedovanje je vabilo nove romarje, največ preproste ljudi.

Na Bled pa je prihajala tudi gospoda

Valvasor v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« poroča o terminalnih vrelcih na Bledu, ki so bili v njegovih časih že zasuti.

Naval zdravja potrebnih ljudi je bil tolikšen, da se je grajski oskrbnik Weidmann razjezil in velem zajetje vrelcev razdreti. Ljudje pa so še kljub temu prihajali, se kopali in, kot piše Valvasor, tudi ozdraveli.

Prišli pa so že tudi prvi obiskovalci, ki so občudovali pokrajino. Sloviti angleški naravoslovec sir Humphrey Davy je leta 1818 obstrmel nad idilično lepoto Gorenjske in jo imenoval »najlepše, kar je videl v Evropi«. Na lepote Bleda je opozarjal tudi profesor na ljubljanskem liceju, romantik Franc Ks. Richter.

Zdravstvene metode Švicarja Arnolda Riklija

Izredno veljavo Bleda kot zdravilišča mednarodnega slovesa je pridobil Švicar Rikli. Leta 1852 je po bolezni prišel na oddih na Bled, se kmalu naselil in začel zdraviti po svojih metodah. Spoznal je namreč, da je Bled po svoji sončni legi in lepoti zelo primeren kraj za naravno zdravljenje. Čeprav so mu drugi zdravniki precej nasprotovali, je ustanovil neke vrste zdravilišče. Njegovi pacienti so stanovali v preprostih hišicah brez stene na prisojni strani, uporabljali so posebne kopeli in hodili na dolge sprehode. Hišic za goste je bilo kmalu 56. Obenem so rasle tudi druge stavbe, najprej zdraviliški dom in nekaj pozneje zdraviliško kopališče.

Petdeset let je Rikli deloval na Bledu in v tem času se je kraj temeljito spremenil. Mimo Riklijevih je Bled privabljal vse več gostov, ki so hoteli preživeti počitnice v tem lepem okolju. Že leta 1903 je dobil Bled na veliki mednarodni razstavi zdraviliških krajev na Dunaju zlato medaljo, leta 1906 pa so Bled uradno priznali med najimenoitnejše kraje cesarske Avstrije.

V drugi polovici 19. stoletja se je Bled spremenil tudi na zunaj. Tipično gorenjsko vas ob jezeru so prerastle vile in hoteli, ki so jih povezovali pisani parki. S koncem prve svetovne vojne lahko rečemo, da je Bled iz fevdalno podložniškega naselja dozorel v zdraviliško središče mednarodnega slovesa.

Med drugo svetovno vojno je Bled doživljal hude čase. Postal je sedež civilne in politične uprave nacističnih okupatorjev, katerih naloga je bila zatreti in uničiti slovenski živelj na Gorenjskem. A prav kmalu, že leta 1941, so prebivalci Bleda in okolice začeli organizirati odpor, ki je vsiljivcem z vso odločnostjo pokazal neomajno voljo, vztrajati do zmage. Številni grobovi in spominski kraji na Bledu in okolici pričajo o trdoti tega boja.

In danes?

Danes je Bled spet središče slovenskega turizma. Po vojni so zrasli novi hoteli; prav zdaj sta v gradnji dva; eden od teh je poiskal nov izvir znamenitih toplih vrelcev in bo v njem zgrajen bazen z zdravilno toplo vodo.

Med blejske privlačnosti sodijo številne možnosti za razvedrilo. Vrstijo se koncerti, festivali, folklorne in družabne prireditve. Mladim so na voljo najrazličnejši športi od plavanja, veslanja, ribolova in planinstva, do zimskega smučanja in drsanja na zamrznjenem jezeru.

Starejše privabljajo lepi izleti in zgodovinske znamenitosti, izkopanine na otoku in čudovito obnovljeni grad na strmi skali.

TAKO PO NAŠE GOVORI

VIDA BREST

V naši enoti je bil širok, močan fant Trček, doma s kmetov, in kar poznalo se mu je, da je težko delal. Kadar je s širokimi kmečkimi rokami prijel za mitraljez, se nam je zdelo, da prijemlje plug in da bo zdaj zdaj s počasnim, mirmim glasom zaklical volu:

»Hoo! Les obrni!«

Trček je bil strgan kakor mi. Imel pa je nekaj, za kar smo ga vsi zavidali. Lepo pištolo je imel, ki jo je nosil za pasom in je ne bi dal za nič na svetu. Ne zato, ker je bila lepa in je bilo z njo lahko meriti v cilj, ampak ker je imela zgodbo za seboj. Pravo partizansko zgodbo, ki je Trček ni povedal za kar si bodi.

Takole je bilo:

Naši so v zasedi čakali sovražne avtomobile. Trček je imel kot po navadi mitraljez. Ležal je ob njem v zasedi in samo čakal, da bo pritisnil na petelina in ustrelil med sovražnika.

Avtomobili so pripeljali. Partizani so jih sprejeli z ognjem in vse do tu je bilo v redu. Sovražnikom, ki so vsi ostali na cesti, je bilo treba pobrati orožje, ki je bilo v tistih dneh dragocenejše od vseh lepih in dobrih stvari na svetu.

Sredi ceste je ležal sovražni oficir. K njemu je stekel Trček in mu začel odpenjati pas, na katerem je bila pištola. Ostali partizani so bili malo v stran. Ko pa je Trček odpenjal pas s pištolo, se je oficir naenkrat zganil. Zagrabil Trčka za vrat in ga pričel daviti.

»Presneto vroče mi je bilo takrat«, je včasih povedal Trček.

»Zlodej je držal kakor obseden. Vse sile sem moral napeti, da sem ga ukrotil in — se rešil.«

Orožje je kajpada vsakdo oddal, a Trčku je komandant pištolo vrnil.

»Imej jo,« je dejal, »zaslužil si jo. Za spomin naj ti bo.«

Šele potem je Trček zvedel, da je bil oficir posebna živina med sovražniki.

Ej, koliko pištol in pušk in celo mitraljezov je Trček zaplenil, od takrat; a le ne bi dal za nobeno izmed teh one pištole!

Pa je prišel v četo novinec. Mlad fant je bil visok in ves tak kakor študent. Zato smo mu kar rekli »študent«. Imel je vse mogoče s seboj. Nahrbtniku se je poznalo, da je prišel iz trgovine, in fantu, da je prišel iz maminih rok.

In taki, kakršni smo bili takrat, smo »študenta« gledali zviška. Novinca!

Ob večerih smo sedeli pri ognju in si pripovedovali vse mogoče. In Rudi, tako je bilo »študentu« ime, je sedel med nas. Nič se ni zmenil za začudene poglede. Izvlekel je iz žepa knjižico, jo odprl in bral iz nje. Bila je žepna izdaja Prešernovih poezij.

Nekaj časa je tiho bral, sam zase, nato pa, kakor da je pozabil na nas, je pričel glasno brati. Sredi razgovorov smo umolknil in se zastarmeli vanj.

Lepo je bral Rudi. Bral je Uvod h krstu pri Savici in še druge pesmi.

Trček, ki je do tedaj drezal v dogorevajoči ogenj, je na ogenj pozabil. Gledal je Rudija, prav na ustnice mu je zrl in bil je naenkrat ves drug, bil je Trček ki ga nismo poznali.

V majhni vasi smo bili. Sredi vasi je gorel naš ogenj, za vasjo so bili gozdovi in nad gozdovi krvavordeče nebo. In mi?

Daleč od doma smo bili, vsak dan smo doživljali nove dogodke. Ko smo zvečer sedeli okoli ognjev, nismo vedeli, ali bomo mirno prespali noč. Samo puške so bile naše in drugega nič, prav nič.

Ob ognju je sedel Rudi in bral:

Tje bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti vol'jo vero in postave...

Nekajkrat poprej sem brala Uvod. V šoli smo se ga morali učiti na pamet. Če bi se potrudila, bi ga spet lahko na pamet povedala. Zdaj pa, ko ga je bral Rudi, je bil Uvod čisto drugačen. Ah, saj niti ne morem povedati, kaj sem čutila takrat.

Rudi je končal, ogenj je dogorel, mi pa smo legli zamišljeni počivat.

Naslednjega dne je Trček nestrpno drencal okoli. Rudi je odšel prvokrat v patroljo. Šele zvečer se je vrnil. Takrat je Trček stopil k njemu in mu začel nekaj praviti. Trček je silil vanj, Rudi pa je le odkimaval. Trček je hodil okoli njega in mu kar naprej govoril. Ves rdeč je bil v obraz, kakor vselej kadar je govoril več kot navadno. Pristopili smo. Trček pa se še zmenil ni za nas.

»Rudi, ti si dober fant,« je govoril. »Daj mi Prešernove pesmi. Saj ti boš lahko druge dobil.«

»Ne tovariš, saj sem ti že rekel. Prešerna ne morem dati. Raje kaj drugega.«

»Poslušaj, Rudi. Rad bi ga imel. Saj... saj ga nočem zastonj. Ti bom že kaj dal. Kar reci. Pištolo ti dam... Hočeš? Za nič je ne bi dal, za pesmi jo dam. Ne bodi tak, daj mi jih!«

Takega Trčka še nismo videli. Ne, to gotovo ni bil tisti Trček, ki je z mitraljezom žgal po sovražnikih in se veselil, ko so padali pod streli. Ni bil Trček. Ves se je spremenil, ves mehak je postal.

Takrat nas je nekaj prijelo, da smo se zgrnili okoli Rudija in vsi silili vanj.

»Daj mu pesmi! Kaj mu jih ne bi dal. Druge dobiš in ti bo vseeno. Lej, rad bi jih imel.«

Nazadnje se je Rudi odločil:

»Dobro, dam ti jih, ampak za pištolo ne!«

Trček je ves prebledel. Za pištolo jih ne da! Kaj le hoče od njega za pesmi? Pogledal je svoje raztrgane hlače in z žico zvezane čevlje. Potem pa je s pogledom ošinil še Rudijevo dokaj lepo obleko.

Rudi pa je potegnil iz žepa Poezije in mu jih porinil v roke.

»Na, za spomin ti jih dam.«

Trček je zazijal. Držal je knjižico v rokah in ni vedel, kaj bi. Potem je segel za pas, odpel pištolo in jo pomolil Rudiju:

»Za spomin? Na, še ti vzemi za spomin. Kaj mi bo. Drugo dobim. Eh, ti Rudi! Tak si, veš...«

Potem je včasih sedel kje na štoru in prebiral pesmi. Počasi je pregibal ustnice. In takrat si ga nismo upali motiti. Včasih pa smo ga za Poezije prosili, da smo jih brali glasno. Posodil jih je, a vselej je prej dejal:

»Nate, ampak pazite! Tako po naše govori,« je nerodno povedal in nam vsem se je zdelo, da Prešeren res tako po naše govori.

INTEGRALI

SREČKA KOSOVELA

Konec minulega leta je Cankarjeva založba v Ljubljani izdala pesmi Srečka Kosovela pod naslovom Integrali. Knjigo je uredil in ji napisal uvodno študijo pod naslovom Srečko Kosovel in konstruktivizem akademik prof. dr. Anton Ocvirk. Knjiga je v slovenski kulturni javnosti vzbudila veliko zanimanje, saj je bila za mnoge, ki pesnikovega dela niso podrobneje poznali, pravo odkritje. Res so Kosovelovi Integrali izšli s štiridesetletno zamudo, vendar pa nam to danes ni ovira, da bi prav ob Kosovelu ne razmišljali o razvoju naše najnovejše poezije.

»Kosovelove pesmi,« piše prof. Ocvirk, »sodijo med umetnine, ki jim ni bilo dano, da bi nas bile takoj priklenile nase, ker par nismo kdo ve zakaj odkrili njihove prave vrednosti in pomena, zato pa nas danes tem bolj presenečajo po svoji globini, čustveni pristinosti, tudi živosti in modernosti, čim bolj se nam v spominu odmika pesnikov telesni obraz. In ravno v tem tiči nenavadna usoda njegove lirike.«

Srečko Kosovel je živel in ustvarjal v času velikih preobratov v družbi. To so bila leta prve svetovne vojne in po njej, ko smo se Slovenci sicer znašli v popolnoma novih okoliščinah, ki so bile vsaj v začetku mnogo obetajoče, v resnici pa smo bili kot narod opeharjeni. Kosovel se je tako — njegova najožja domovina, njegov Kras, je ostal pod Italijo — še v Ljubljani počutil tujca, brezdomca, in začel peti o novem svetu, o novi Evropi, o novem Človeku. Kmalu se je poslovil od svoje »baržunaste lirike«, nežnih kraških impresij; zajel ga je val modernizma, kjer je začel iskati samosvoje poti. S svojo novo pesmijo se je hotel Kosovel bojevati; v ljudeh, ki so prebirali njegove pesmi, je hotel vzbuditi le misel; bralca naj bi pesem prizadela in ga iztrgala iz ozkosti časa in prostora. Prej je pesnik stal sredi svoje kraške pokrajine, zdaj stoji sredi moderne civilizacije, sredi političnih sistemov. Integrali so pravi odraz tega sveta.

Srečko Kosovel je pesnik sodobnosti. Kljub zamudi nam njegove umetnine prihajajo o pravem času; Kosovelova pesem nam še danes seže globoko v dušo.

Cankarjevi založbi, ki je skupaj z Založništvom tržaškega tiska knjigo izdala, velja vsa zahvala. Knjiga je razkošno in lepo opremljena in je tako tudi po tej strani dosežek svoje vrste.

Jože Prešeren

Integrali

Rotacijski večer.
Drevje ob zeleni vodi.
Rotacija duha.
Moj duh je rdeč.

Ljubim svojo boleost.
Delam iz boleosti.
Še več, še več:
iz dna zavesti.

Iz dna zavesti,
da je vse zaman.
Verižniki
plešejo kankan.

Jesensko tiho

Jesensko tiho je v meni
in zunaj. Lepo,
kamor pomislim.

Ogromno delo me čaka.
Ni to veselo?

Ne borim se
za častno občanstvo
v človeški družbi,
marveč
zanj
v svetu lepega
in pravičnega.

Kaj je veselje?
Življenja željnost.
Veselje do življenja.
Kaj nam priznanje!
Za korak sem bliže življenju,
v katerega moram vtisniti
svoje znamenje.

Opuščene

Opuščene bodo stare ceste
in svet bo hodil po novih.
Nenapisana beseda vstane,
da se uresniči.

Nenapisana, nemišljena,
nikoli slutena Beseda,
Daleč od bleščeče luči,
kajti luč je smrt.

Iz teme prekletstva vstane
odrešena, poveličana,
v temi rojena.

In kar je starega, bo umrlo.

Majhen plašč

Jaz bi rad hodil
v majhnem plašču
besed.

Ali pod tem naj se skriva
topel, svetál svet.

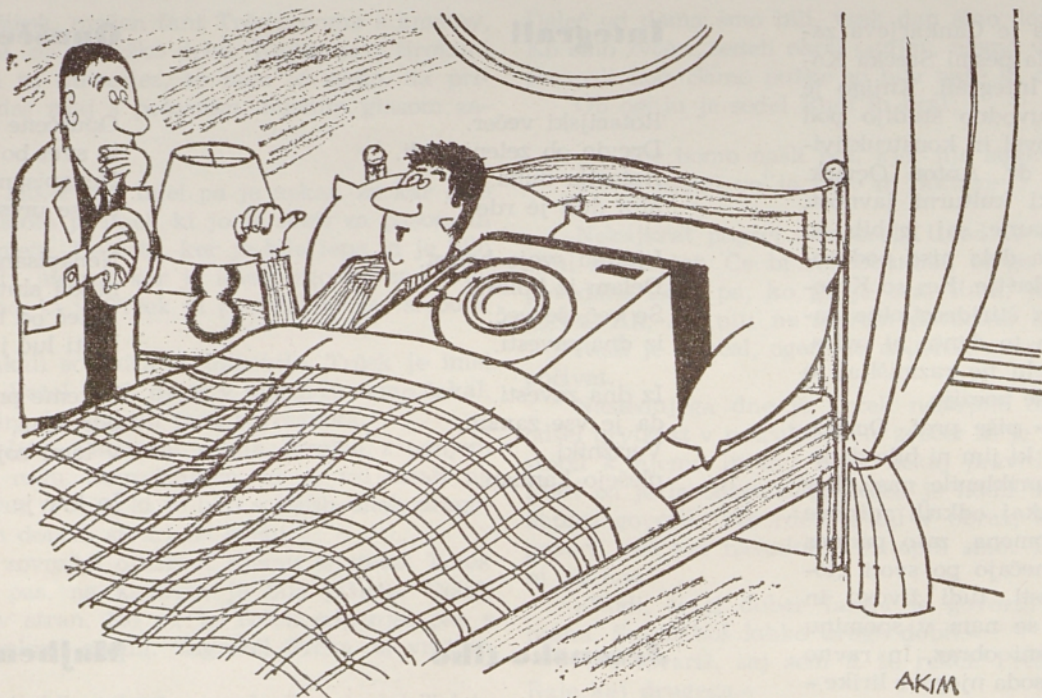
Kaj je bogastvo?
Kaj je razkošje?

Zame je eno:
majhen plašč imam
in ta plašč ni nobenemu
podoben.

Ura žalosti

Stari svet umira v meni.
Ura žalosti prihaja.
V zlatem sijaju prihaja
nova mistika.
Mistika človeka.
Magični ogenj mu sije iz srca.
Njegove oči svetijo kakor
radij v noč.
Smrt je umikanje življenju.
Smrt je veselje.

— Kaj ga pa lomiš, Pepe?
— Zakaj pa ne, saj sem s prejšnjo perico tudi spal.

RIBNIČAN NA BLOKAH

Ko je med vojno nek Ribničan hodil po Blokah, je čez Bloke rad zabavljaj. Ker je tam krompirja ko drv, koruze pa nič, je zapel:

»Od nedelje do nedelje
sam krompir, sam krompir...«

Potlej, ko se je najedel dobrih bloških krompirjevih žgancev z osoljenim kropom in ocvirki ali z jajčnim prežganjem, je spet vščipnil:

»Na Blokah imate preveč golih gričev in človek skoraj nima kam iti za grm, kadar je treba...«

Hribi Bloškorakitniške planote, te svetovno znane zibelke smučanja, so res gladki, da je kaj! Pa ne samo za Ribničana, ampak za vse turiste, ki bi radi prišli k

nam na smučanje in na krompirjeve štruklje s sirom.

Škoda je le, da je nek davni Ribničan, ker je po Blokah premalo suhe robe prodal, za vse večne čas spesnil Blokam tole zabavljico:

Ko pridem na Bloke,
mi dajo pest moke;
ko grem pa proč z Blok,
mi jo vzamejo iz rok.

Ribničani — Dolenjci so imeli svoje prve notranjske sosede že od nekdanj v zobeh. Pa tudi Bločanje jim niso nikoli ostali dolžni. Ranjki naš sosed, Ošabnov boter, so pred 100 leti vedeli tole zgodbo o ribniškem sovraštvu do Blok:

Nek ribniški Urban se je vračal iz Trsta domov proti Ribnici. Ko je koračil že čez bloško stran, je iz jeze na Bloke kar z zobmi škrtnil in vnic pljuval na vse bloško okoli sebe in še vsak bloški kamenček je brz togotno brcnil predse ali na bloško žabo zarentačil, če mu je prekrizala pot. In ko je prišel že doli v strmi Boncar, je pred seboj zagledal crknjeno podgano. Hotel jo je že brcniti s pota, a je pomislil, da morda ni več bloška, ampak že ribniška. Saj je Boncar meja med Bloško planoto in Ribniško dolino. Zato je takole govoril pred crknjeno podgano:

»Vejš, podgana, če bi vejdu, da si ribniška, bi te v rutico zavil inu damu niesu, čeprav že smrdiš. Al če bi vejdu, da si pa bloška, bi te kar z zobmi sesekljaj!«

France Ponikvar, Fara na Blokah

**Motiv iz Mengša. Stara graščina, sedaj upravna zgradba
obrata Agrokombinata Emona. Na levi hrib Gobavica,
v ozadju Kamalške planine**

Kräft
per Savizi,
povešt v versih.

Šloškil Dr. Prešern.

ad Ann 55, 1836.

Vvod

Valjhu'n', sin Kajtimára, bój hervári
She dolgo bije sa Kierškánško véro,
S Avreljam Droh²'fe vezh mu v brán ne stávi;
Kronzháno nijno je in maršik'téro
Shivlénje, kri po Kíranji, Koratáni
Preleta napolnila bi jeséro.
Gnijó po pólji v bójih pokronzháni
Trum ferzhni vájvodi, in njih vojsháki,
Sam thertomír fe s majhnim tropam bráni.
Bójúje fe nae mlájski med junáki
Sa véro staršov, lépo bog'njo shívo,³
Sa therte, sa bogóve nad obláki.
On s njimi, ki she térd'jo véro krívo
Bejski kje v Bóhinj, v Bisterškó dolíno,
V Terdnjávo sidano na škálo sívo.
She dán' clonáshni vidísh zasvalíno,
Ki Ajdovški fe grádez imenúje;
V nji gléclásh thertomírovo lastnínó.

